

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
univerzitetnega programa

KONKURENČNA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI

Kandidatka: Katja Iskra
Številka indeksa: 04034146

Mentor: dr. Primož Pevcin

Ljubljana, marec 2009

POVZETEK

Pojem konkurenca in ukvarjanje z njo je prisotno že dobro stoletje. Že leta 1890 je bila podpisana prva pogodba, Shermanov zakon, ki je stremel k temu, kar si danes želi vzpostaviti Evropska unija in svet – k zdravi konkurenci. Skozi čas se je pojem konkurence in konkurenčne politike spreminjal, izpopolnjevala pa so se tudi pravila, saj ljudje iz dneva v dan pridobivamo nova znanja in izkušnje o tem področju. V začetku ljudje niso bili tako uspešni pri doseganju pozitivnih rezultatov pri uresničevanju konkurenčne politike, s časom pa so na tem področju postali spretnejši. Cilj moje diplomske naloge je ugotoviti, kakšno je trenutno stanje pri doseganju zdrave konkurence, in sicer na področju Evropske unije in Slovenije.

Ključne besede: konkurenčna politika, konkurenca, tržne strukture, zgodovina konkurenčne politike, pravna podlaga konkurenčne politike, institucije, primeri sodne prakse, kršitve konkurenčne politike v Evropski uniji, kršitve konkurenčne politike v Sloveniji.

SUMMARY

Concept of competition and dealing with it is present here for a whole century. Since 1890, when first Act, Sherman's act, which stare at thing that now all EU and world want to achieve, was signed. Through the time concept of competition and competition law has changed, more perfect were also the rules and it still getting better because every day we are full of new knowledge and experience on this field. In the beginning people were not so skillful in achieving positive results in realizing competition law, but people are better every year. Aim of my task is to find out, how we are going in achieving our goal – healthy competition – now, in EU territory and in Slovenian territory.

Key words: competition law, competition, market structure, history of competition policy, legal grounding of competition law, institutions, case study, violation of competition policy in European Union and in Slovenia.

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
1 UVOD	1
2 KONKURENCA, KONKURENČNO PRAVO IN KONKURENČNA POLITIKA	3
2.1 KONKURENCA IN TRŽNE STRUKTURE	3
2.1.1 Popolna konkurenca	5
2.1.2 Nepopolna konkurenca	6
2.1.2.1 Monopol	6
2.1.2.2 Oligopol	7
2.1.2.3 Monopolistična konkurenca	8
2.1.2.4 Kartelno dogovarjanje	8
2.2 KONKURENČNO PRAVO	9
2.3 KONKURENČNA POLITIKA	9
2.3.1 Karteli	10
2.3.2 Združitve podjetij	11
2.3.3 Liberalizacija	12
2.3.4 Državna pomoč	13
2.3.5 Mednarodno sodelovanje	14
3 ZGODOVINSKI PREGLED	15
3.1 ZAČETKI KONKURENČE V SVETU	15
3.2 ZAČETKI KONKURENČNE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI IN URESNIČITEV NOTRANJEGA TRGA	18
4 UREDITEV KONKURENČNEGA PRAVA V EVROPSKI UNIJI	21
4.1 ZAKONSKA UREDITEV	21
4.2 INSTITUCIJE, KI IZVAJAJO KONKURENČNO POLITIKO	25
4.2.1 Evropska komisija	25
4.2.2 Evropsko sodišče	27
4.3 PRIMERI SODNE PRAKSE V EVROPSKI UNIJI	29
4.4 SLOVENIJA IN KONKURENČNA POLITIKA	30
5 KRŠITVE PROTIMONOPOLNE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI IN V SLOVENIJI TER USPEŠNOST SPOPADANJA Z NJIMI	34
5.1 KRŠITVE IN USPEŠNOST REŠEVANJA PROTIMONOPOLNE POLITIKE V REPUBLIKI SLOVENIJI S PRIMEROM	34
5.2 KRŠITVE IN USPEŠNOST REŠEVANJA KONKURENČNE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI S PRIMERI	38
5.2.1 Karteli	38
5.2.2 Združitve	41
5.2.3 Državne pomoči	42
5.2.4 Primeri	43

6 ZAKLJUČEK	46
LITERATURA	49
KAZALO TABEL	52
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	53

1 UVOD

Evropa si je dolgo, že od sredine 20. stoletja, želela vzpostaviti skupen trg. Do sedaj ji je kljub manjšim spodrslijajem kar dobro uspevalo. Eden izmed sadov te želje se danes imenuje Evropska unija. To je skupek evropskih držav, ki so izpolnile zahtevane pogoje, podpisale pogodbo za članstvo in se včlanile vanj. Bistvo združene Evrope je enotna želja po skupnem, odprtem trgu, ki je znotraj nje sedaj tudi uveljavljen. Državljanom Evropske unije je danes omogočen prehod z delovnega mesta v eni državi na drugo delovno mesto v drugi državi; študentje se lahko izobražujejo in si nabirajo nova znanja po celotni Evropski uniji; podjetja in posamezniki lahko poslujejo izven meja svojih držav in se združujejo ter sodelujejo z drugimi podjetji, združenji ali posamezniki. Kapital se prosto pretaka po žilah Evropske unije. Vse to kaže na dejstvo, da je Skupnosti zelo dobro uspelo pri njenem načrtu doseganja skupnega trga. Seveda se tu in tam pojavi kakšna pomanjkljivost, ki jo mora Skupnost popraviti. Vendar popolnega sistema ni. Vedno so prisotne tako pozitivne kot negativne strani medalje.

Za skupen trg, ki ga sestavljajo prost pretok ljudi, blaga, storitev in kapitala, je potrebna uresničena in zagotovljena prav vsaka od naštetih sestavin, zato je treba paziti na sleherno od njih; nujno je nadzorovati in usmerjati te štiri svoboščine, da se razvijejo v pravo smer. Na področju gospodarstva je ena bistvenih sestavin konkurenca. Brez zdrave konkurence se naš skupni trg ne bi mogel razvijati, stagniral bi, ne bi bilo inovacij, ljudje pa bi blago kupovali po vedno višji ceni – po ceni, ki za tak proizvod ne bi bila primerna. Posledično bi močnejši izrinili šibkejše s trga. Ker bi bili sami svoji gospodarji, bi za svoje storitve ali blago lahko zahtevali nenormalno visoke cene, in tako izkrivili pravičen skupni trg. Zaradi teh razlogov je nujno treba zagotoviti konkurenčnost znotraj Evropske unije in hkrati poskrbeti, da podjetja zunaj nje ne bi negativno vplivala nanjo.

Zaradi svetovnega, ekonomskega, političnega in življenjskega pomena obstoja konkurence sem se odločila, da se osredotočim na preučevanje tega pojma, natančneje, da preučim konkurenčno politiko znotraj Evropske unije.

Ker je za dobro in zdravo konkurenco bistvenega pomena uspešno reševanje problemov konkurenčne politike, sem se odločila, da se bom v diplomski nalogi najbolj posvetila kršitvam konkurenčne politike znotraj Evropske unije na splošno in v Sloveniji. Zanimalo me bo, kako in v povezavi s kakšnimi problemi je nastal pojem konkurenca, kako se je razvijal in na kateri točki stoji danes. Glede na to, da se Unija vseskozi širi in sedaj šteje že 27 držav članic s skoraj pol milijarde prebivalstva, menim, da je zelo pomembno poznati kazalec uspešnosti delovanja pristojnih institucij na področju konkurenčne politike. V ta namen bom v svojem delu poskušala potrditi ali zavreči **naslednjo glavno tezo:** število kršitev se v EU povečuje. Prav tako bom preverila, če držijo **naslednje**

hipoteze: Evropska komisija dobro opravlja svoje delo; kazni se za kršitelje konkurenčne politike z leti povečujejo; Slovenija je učinkovita pri reševanju kršitev konkurenčne politike.

Vsebinsko je moja diplomska naloga sestavljena iz osmih poglavij. Prvo poglavje je uvod v delo. V drugem je cilj bralcu prikazati in pojasniti pojme, ki so pomembni za razumevanje konkurence in konkurenčne politike, zato omenjene pojme podrobno opredeljujem. Za lažje razumevanje pojasnjujem v diplomskem delu tudi pojme, kot so tržne strukture, popolna in nepopolna konkurenca, konkurenčno pravo in konkurenčna politika. Ker se je konkurenčna politika začela že leta 1890 s podpisom slavnega Shermanovega akta, sledi v tretjem poglavju strnjen pregled razvoja ameriške zgodovine konkurenčne politike. Temu dodajam tudi kratek pregled zgodovine konkurenčne politike v Evropi, kjer je bil začetek narejen s pomočjo Roberta Schumana leta 1951 s podpisom Pogodbe za premog in jeklo. Po zgodovinskem pregledu sledi četrto poglavje, v katerem navajam zakonsko ureditev konkurenčne politike v Evropski uniji in institucije, odgovorne za izvajanje le-te, ter njihove pristojnosti na ravni Evropske unije. V nadaljevanju je v istem poglavju predstavljena še zakonska podlaga in odgovorna institucija s pristojnostmi na področju konkurenčne politike za Slovenijo. Za lažjo ponazoritev teorije sem za področje Slovenije ter tudi za področje Evropske unije v diplomskem delu navedla še nekaj konkretnih primerov odgovornih institucij. Peto poglavje, osrednje poglavje za dosego v diplomskem delu zastavljenih ciljev, vsebuje obdelavo pridobljenih podatkov o uspešnosti reševanja kršitev na področju konkurenčne politike. Na podlagi pridobljenih in analiziranih podatkov sledi v šestem poglavju predstavitev dobljenih odgovorov ter potrditev ali zavrnitev tez. Svoje diplomsko delo zaključujem s temeljnimi ugotovitvami in sklepom. Nazadnje navajam še uporabljeno literaturo in ostale vire.

2 KONKURENCA, KONKURENČNO PRAVO IN KONKURENČNA POLITIKA

2.1 KONKURENCA IN TRŽNE STRUKTURE

Glavna značilnost vsakega trga je zagotovo konkurenca, ki poteka tako med kupci kot med prodajalci. Z njo želijo kupci in prodajalci reševati nasprotje interesov, in sicer želijo kupci proizvode kupovati čim ceneje, prodajalci pa prodati proizvod čim dražje. Kupci si na primer med seboj konkurirajo tako, da, če primanjkuje blaga, ponudijo višjo ceno, prodajalci pa tako, da znižajo ceno produkta, ki ga hočejo prodati. V obeh primerih gre za cenovno konkurenco. Poleg te pa poznamo še necenovno konkurenco, pod katero spadajo kakovost blaga, oglaševanje in pospeševanje prodaje in ki se v realnosti pogosteje pojavlja (Setnikar - Cankar, Horvatin, 2007, str. 45).

Da je konkurenca dosežena, morata biti izpolnjena naslednja pogoja: prvič, obstajati morajo gospodarski subjekti, kupci in prodajalci blaga, ki želijo doseči čim večje porabniško zadovoljstvo ali profit ter imajo jasno izoblikovan motiv, zaradi katerega se pojavljajo na trgih; drugi pogoj je, da morajo biti kupci in prodajalci vsaj delno sposobni nadomeščati oziroma izpodbijati drug drugega s trga, na katerem delujejo. Zgolj obstoj kupca in prodajalca še ne pomeni konkurence – le-ta nastane šele, ko se kupec sreča z vsaj še enim prodajalcem, ki lahko nadomesti prvega (Tajnikar, 1993, str. 127).

Poznamo več pogledov na konkurenco. Kakor opisuje Maks Tajnikar, so prvi koncept opredelili Marx, Mill, Ricardo in Smith. Ta klasični koncept danes podpirajo ekonomisti v okviru postkeynezijanske teorije podjetja. Konkurenco definirajo kot pojav, ki naj bi nastajal z medsektorskimi premiki oziroma selitvami dela, kapitala in zemlje. Te selitve naj bi spodbujale razlike med tržnimi in normalnimi oziroma naravnimi cenami, ki povzročajo, da so v nekaterih sektorjih profitne stopnje nadpovprečne, v drugih pa povprečne. Konkurenca naj bi nastala z možnostmi, da vsak gospodarski subjekt lahko skrbi za svojo korist in da ni ovir za selitev kapitala, dela in zemlje ter za uravnoteženje sektorskih profitnih stopenj.

Na podlagi klasičnega pogleda je nastal tako imenovani neoklasični koncept, ki pa se od klasičnega zelo razlikuje. Neoklasični koncept najprej deli konkurenco na popolno in nepopolno. Popolna oblika konkurence¹ je najbolj idealna. Vendar pa v realnosti ni trga,

¹ Temeljne značilnosti popolne konkurence so, da vsak gospodarski subjekt kar se da poveča profit ali koristnost, da so tržne odločitve posameznikov neodvisne in ne vplivajo na odločitve drugih, da je število kupcev in ponudnikov takšno, da posameznik ne more vplivati na tržne razmere, da so vsi proizvodni

ki bi ustrezal vsem zahtevanim pogojem popolne konkurence. Še najbližje temu je trg kmetijskih proizvodov, zato lahko o popolni konkurenci zgolj govorimo. Mnogo bolj pogosta je nepopolna konkurenca, ki jo bom skupaj s popolno podrobneje obrazložila v naslednjih dveh podpoglavjih. Da pa ugotovimo, v katero kategorijo spada posamezen trg, moramo poznati obliko trga oziroma tržno strukturo. To ugotovimo tako, da ugotovimo stopnjo konkurence na posameznem trgu. Pri tem upoštevamo dejavnike, ki določajo tržno strukturo, in sicer:

- število kupcev in prodajalcev,
- stopnjo diferenciacije proizvodov in
- stopnjo mobilnosti proizvodnih dejavnikov.

Prvi dejavnik, število kupcev in prodajalcev ter količina nakupa ali prodaje, je na različnih trgih zelo različen. Pri prodaji električnih storitev je npr. prodajalec en sam, kupcev pa veliko. Takšna tržna struktura se imenuje monopol. Lahko je nekaj velikih proizvajalcev in na drugi strani veliko kupcev, kot v primeru avtomobilske industrije. Taka tržna struktura se imenuje oligopol. Čisto konkurenco pa dosežemo v primeru, da je veliko obojih, kot je na primer na živilski tržnici.

Stopnja diferenciacije proizvodov kot drugi dejavnik določa, v kakšni meri kupci ločijo med proizvodi. Če imajo vsi proizvajalci popolnoma enake, homogene proizvode, kupci ne ločijo med njimi. Vendar je takšnih proizvodov malo. Pogosteje kupci ločijo med različnimi blagovnimi znamkami proizvodov, ki so vezani na različne proizvajalce.

Tretji dejavnik pa določa stopnjo mobilnosti proizvodnih dejavnikov, od katerih je odvisno, ali je možna selitev le-teh iz panog, v katerih se cena znižuje in imajo proizvajalci izgube, v panoge, kjer se cena dviga in so možni višji dobički. Ta prehod je možen le, če so ovire majhne ali pa jih sploh ni. Na žalost pa pogosto pride do ovir, ki so lahko naravne ali umetne in ki selitev zelo otežijo (Setnikar - Cankar, 2007, str. 46).

V realnosti so kombinacije teh dejavnikov zelo raznovrstne, kar nam ponazori tudi Tabela 1.

dejavniki popolnoma mobilni in da imajo kupci in prodajalci popolne informacije o proizvodnih in prodajnih možnostih. (Tajnikar, 2003, str. 145–146) Več v podpoglavju 2.1.1.

Tabela 1: Vrste trgov glede na stopnjo konkurence

ŠTEVILO PRODAJALCEV/ ŠTEVILO KUPCEV	EN KUPEC	MALO KUPCEV	VELIKO KUPCEV
EN PRODAJALEC	obojestranski monopol	omejeni monopol	monopol
MALO PRODAJALCEV	omejeni monopson	obojestranski oligopol	oligopol
VELIKO PRODAJALCEV	monopson	oligopson	čista konkurenca

Vir: Setnikar - Cankar (2007, str. 46)

V nadaljevanju sledi podrobnejša opredelitev tržnih struktur.

2.1.1 Popolna konkurenca

Gre za obliko konkurence, s katero merimo vse ostale, saj je idealna, vendar pa, kot že omenjeno, pogoje za njen obstoj izpolnjujejo le redki trgi, zato govorimo bolj o »modelu« popolne konkurence. V tem modelu tržne zakonitosti delujejo neovirano, brez vmešavanja monopolov in države, le na podlagi spreminjanja cene. Zanj veljajo naslednje značilnosti:

- Produkti so homogeni, se pravi enaki, podobni, in kupci ne ločijo med proizvajalci. Proizvod enega proizvajalca je popolnoma enak drugemu, zato kupci kupujejo blago tam, kjer je najcenejše. Če nekdo zviša ceno, ga kupci zapustijo in odidejo k tistemu, ki ima nižjo ceno.
- Obstaja veliko število kupcev in prodajalcev. Vsak kupec kupuje in vsak prodajalec prodaja majhno količino blaga v primerjavi s celotno količino blaga na trgu, zato nima vpliva na ceno. Cena je dana objektivno in vsak se ji prilagaja s tem, ko se odloča, kolikšno količino blaga je pripravljen kupiti ali prodati pri dani ceni. Ta lastnost se imenuje tudi čista konkurenca.
- Obstaja popolna mobilnost proizvodnih dejavnikov, kar pomeni, da ni nobenih ovir za selitev dejavnikov v panoge z višjimi cenami in višjimi dobički.

Seveda se tu predpostavlja, da so tržni subjekti popolnoma informirani o tržnem dogajanju, na primer o tehnologiji in tehničnem napredku, in da se obnašajo racionalno, kar pomeni, da si kupci želijo kupovati blago čim bolj ugodno, ponudniki pa si svoj produkt želijo prodati čim dražje (Setnikar - Cankar, 2007, str. 47).

2.1.2 Nepopolna konkurenca

Monopol je popolno nasprotje popolni konkurenci. Skupaj z vsemi ostalimi tržnimi strukturami, ki ne izpolnjujejo pogojev popolne konkurence, spada med nepopolno konkurenco. Poleg monopola so najbolj znane oblike nepopolne konkurence še oligopol in monopolistična konkurenca, pogosto pa omenjajo tudi oligopson in monopson. Za monopol je značilno, da je na trgu veliko število kupcev in pa en sam prodajalec, ki proizvaja določen proizvod. Drugi proizvajalci ne morejo vstopiti na trg, ker obstajajo značilne ovire vstopa, ki jih bom opredelila v nadaljevanju. Prav tako je veliko število kupcev značilno za oligopol, vendar pa tu prodajalec ni samo eden, ampak je značilnih od tri do pet oziroma malo prodajalcev. Ti prodajajo enake ali diferencirane proizvode ter za morebitne nove prodajalce, ki želijo vstopiti na trg, pripravijo strateške ovire.

Popolnoma prost vstop in izstop podjetij s trgov pa je omogočen v tržni strukturi, ki se imenuje monopolistična konkurenca. Ta je zelo podobna popolni konkurenci, saj je zanjo prav tako značilno veliko število kupcev in prodajalcev in neoviran vstop ali izstop podjetij s trga. Glavna razlika med njima je, da so proizvodi pri popolni konkurenci homogeni, se pravi, da jih je mogoče nadomestiti, pri monopolistični konkurenci pa so proizvodi diferencirani, se pravi popolnoma različni.

Zadnji dve tržni strukturi sta oligopson in monopson. Za prvega velja, da obstaja veliko število prodajalcev in malo kupcev, za drugega pa prav tako velja, da obstaja veliko število prodajalcev, vendar le en kupec. Tu gre ponavadi za luksuzne, drage proizvode, ki si jih lahko privoščijo le premožni (Setnikar - Cankar, 2007, str. 107).

2.1.2.1 Monopol

Beseda monopol izvira iz grških besed »monos polein«, kar pomeni »en sam prodajalec« (Lipsey, 1995, str. 3). Za monopol je tako značilno, da obstaja samo en ponudnik, ki prodaja blago ali storitev, ki nima substituta oziroma nadomestila, in to blago ali storitev prodaja velikemu številu kupcev po ceni, ki jo določi sam ponudnik – monopolist ob upoštevanju tržnega povpraševanja. Ko zaslišimo besedo monopol, si ponavadi predstavljamo nekonkurenčen trg. Vendar monopolist ne deluje brez vpliva konkurence. Nasprotno, nanj vplivata dve obliki konkurence, in sicer posredna ter potencialna konkurenca. Posredni obliki sta dve in nastajata na dveh trgih:

- Na trgu proizvodnih dejavnikov, kajti monopolist za delovanje prav tako potrebuje delovno silo, kapital in zemljo. Ko povprašuje po teh proizvodnih dejavnikih, se sreča s konkurenco drugih povpraševalcev.
- Na prodajnem trgu, saj se ponudniki različnih vrst blaga borijo za kupca. Kakšno moč ima konkurenca, pa je odvisno od tega, v kolikšni meri lahko proizvod nadomestimo z drugim.

Potencialna konkurenca pa monopolista ne ogroža kot posredna, saj obstajajo ovire za vstop v panogo, v kateri deluje monopolist, in ga tako varujejo pred pojavom ponudnika, ki bi lahko proizvajal enak proizvod, in pred nastankom bližnjih nadomestkov za proizvode in storitve, ki jih ponuja monopolist. Poznamo tehnične in pravne ovire vstopa. Prve nastanejo skupaj s tehnologijo oziroma z možno tehniko, ki jo uporablja monopolist. To so padajoči mejni stroški na celotnem območju proizvodnje proizvajalca, kar pomeni, da lahko proizvajalec povečuje obseg proizvodnje in ponudbe, brez da bi se povprečni stroški povečali, zato lahko z nizkimi stroški in cenami izrine vse konkurente. Ko monopol nastane na tak način, govorimo o naravnem monopolu. Sem spadajo podjetja električne energije, vode, plina ... Če na takih trgih vseeno obstaja več monopolistov, je država prisiljena omejiti delovanje le na eno podjetje, kajti če jih je preveč, to onemogoči izrabo njihovih proizvodnih zmogljivosti in posledično zviša povprečne stroške. Poleg padajočih mejnih stroškov pa je tehnična ovira tudi, ko imajo delavci v podjetju posebna znanja, ki jih drugi delavci izven podjetja nimajo, ali pa imajo tehniko, ki je v drugem podjetju nimajo, in tako lahko proizvedejo izdelke, ki jih drugi ne morejo. Ta druga ovira se imenuje monopol nad posebnimi znanji in proizvodnimi tehnikami.

Poleg tehničnih pa obstajajo še tako imenovane pravne ovire. Mednje sodijo javne dobrine, patenti in nekateri državni ukrepi. Javne dobrine so skoraj vedno tudi naravni monopol. Smiselno je, da upravljanje z javnimi dobrinami ni zasebno, ampak državno. Z državnim upravljanjem pa postanejo še pravni monopol. Patenti nadalje prav tako onemogočijo proizvodnjo substituta ali enakega blaga; prav tako državna zakonodaja, ko država na primer posameznemu proizvajalcu podeli izključno pravico do trgovanja z določenim blagom, in si tako pridobi določeno obliko nadzora nad izvajanjem (Tajnikar, 2003, str. 230–234).

Če povzamem, so vzroki za nastanek monopola:

- prihranki obsega,
- izključni nadzor podjetja nad uporabo ključnih produkcijskih faktorjev,
- patenti,
- državne licence za poslovanje v panogi.

2.1.2.2 Oligopol

V oligopolu izdelke proizvaja majhno število velikih podjetij, ki prodajajo proizvode velikemu številu kupcev. Značilno je, da je število podjetij v panogi dovolj majhno (ponavadi od tri do pet), da se vsa podjetja zavedajo svoje medsebojne odvisnosti. Medsebojna odvisnost je vzrok za to, da je ohranjanje in povečevanje tržnega deleža posameznega oligopolista način njegovega maksimiranja profita. Zaradi tega je

konstantna in pospešena rast podjetja eden od temeljnih ciljev vsakega oligopolista (Tajnikar, 1993, str. 279). Proizvodi oligopolistov so lahko homogeni, kar pomeni, da so istovrstni, lahko pa so tudi diferencirani. Tu ni proste mobilnosti produkcijskih faktorjev, saj se pri vstopu ali izstopu pojavljajo ovire. Te lahko nastanejo naravno ali pa umetno, kot se največkrat tudi zgodi. Umetno nastanejo, ker želijo že vključena podjetja preprečiti vstop potencialnim konkurentom. Takšno postavljanje ovir imenujemo strateško načrtovanje. Pri naravnih ovirah pa gre za to, da si možna vstopna podjetja zaradi visokega spodnjega praga učinkovitosti produkcije in absolutne prednosti v stroških tega ne morejo privoščiti. Z vidika cen veljajo oligopolistove cene za zelo stabilne, ne spreminjajo se namreč ob vsake spremembi povpraševanja in stroškov. Spremenijo se le, ko gre na tem področju za večje spremembe, kot je na primer dvig cen surovin (tako se cene zvišajo), ali npr. takrat, ko razvijejo nov proizvod (cene se znižajo). Značilno je še, da se ne spremeni le cena posameznika, temveč se spremeni cena vseh oligopolistov na trgu. Do tega pride zaradi tekmovalnosti med oligopolnimi podjetji, kajti če eno podjetje ne zniža cene izdelka, ko se stroški znižajo, bo tako storilo drugo podjetje, in tako povečalo svoj tržni delež.

2.1.2.3 Monopolistična konkurenca

Ta pojem se je razvil pred približno 70 leti, zaradi nezadovoljstva z obema ekstremoma – monopolom in popolno konkurenco. Tako so monopolistično konkurenco opredelili podobno kot popolno konkurenco, in sicer, da v panogi deluje veliko podjetij, ki prosto vstopajo oziroma izstopajo iz panoge. Pomembno ločilo med tema dvema tržnima strukturama pa je, da podjetja v monopolistični konkurenci prodajajo diferencirane proizvode, kar pomeni, da panoga proizvaja skupino proizvodov, tako podobnih med seboj, da jih lahko obravnavamo kot en proizvod, hkrati pa tako različnih, da ima vsak prodajalec določen vpliv na ceno svojega produkta. Dve najpomembnejši značilnosti monopolistične konkurence sta, da se posamezno podjetje ne prilagaja ceni in da prostost vstopanja in izstopanja iz panoge na dolgi rok odpravi dobičke, kajti dokler bo v panogi mogoče zaslužiti, bodo nova podjetja vstopala v panogo, to pa posledično pomeni manj dobička za udeležena podjetja (Lipsey, 1995, str. 30–32).

2.1.2.4 Kartelno dogovarjanje

Kartel poimenujemo določeno organizacijo ponudnikov blaga, ki ima cilj z medsebojnim sodelovanjem zmanjšati konkurenco ter povečati dobičke. Obstajata dve glavni obliki kartelov. Prvi je centraliziran kartel, ki bi mogoče bolj sodil k poglavju o monopolu, vendar sem ga zaradi druge oblike, ki pa spada sem, raje opredelila kar na tem mestu. Centraliziran kartel na trgu povzroči takšne razmere, kot so značilne za monopol. Razlog za to je, da se ponudniki blaga dogovorijo o usklajenem določanju cen ter proizvedenih količin z namenom povečati dobiček. To pomeni, da vsi ponudniki delujejo tako kot eno podjetje. Druga oblika pa so karteli z delitvijo trga, kjer si ponudniki blaga razdelijo trg

med seboj. Tako zmanjšajo ali odpravijo medsebojno konkurenco (Tajnikar, 2003, str. 340).

2.2 KONKURENČNO PRAVO

Temeljni cilj EU je konkurenca. Konkurenčnost udeležencev trga ter konkurenca med njimi je bistven pogoj za učinkovito gospodarstvo. Za doseg konkurenčnosti in za vzpostavitev konkurenčnega prostora pa so potrebna določena pravila ter učinkovit sistem nadzora in sankcioniranje kršitev teh pravil. V ta namen je EU ustanovila skupek pravnih norm, ki so vpisane že v Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Začetek konkurenčnega prava sega v leto 1890, in sicer na področje Združenih držav Amerike, kjer je nastal Shermanov zakon, ki je z generalno klavzulo prepovedal monopolne sporazume in zlorabe monopolnega položaja. V Evropi je bil prvi zakon o prepovedi nelojalne konkurence sprejet v Nemčiji, in sicer leta 1896, medtem ko se je protimonopolno pravo oblikovalo šele po prvi svetovni vojni. V EU je bilo to področje urejeno z Rimsko pogodbo leta 1957 ter kasneje s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti leta 1997 (Urad za varstvo konkurence – Pojem konkurence, 2008).

Podrobnejša opredelitev zakonske podlage sledi v poglavju 4.1.

2.3 KONKURENČNA POLITIKA

Pri konkurenčni politiki gre predvsem za uporabo pravil, ki zagotovijo, da podjetja tekmujejo med seboj in da z namenom prodaje svojih proizvodov uvajajo inovacije ter uporabnikom ponujajo ugodne cene. Če konkurenčne politike ni, obstaja tveganje, da se bodo podjetja med seboj dogovorila in si razdelila trg ali pa bodo ravnala tako, da noben tekmelec ne bo mogel dostopati na trg. V obeh primerih lahko pride do tega, da potrošniki ne bodo imeli dostopa do inovativnih proizvodov, za obstoječe pa bodo plačali višje cene (Evropska komisija, 26. 10. 2008).

Pravila, ki so v veljavi na področju konkurence, pa sama po sebi ne zadostujejo. Obravnavati jih je treba v celoti, skupaj s kontekstom temeljnih načel Pogodbe o Evropski skupnosti. S svojo zasnovo pravila o konkurenci zagotavljajo uresničevanje ciljev EU, in niso namenjena zgolj zagotavljanju nemotene konkurence. Uporabljajo se tudi za zagotovitev skupnega tržišča, prostega pretoka blaga, storitev, kapitala, delovne sile ter hkrati preprečujejo diskriminacijo na temelju nacionalnosti. Prav tako omogočajo svobodno opravljanje dejavnosti v katerikoli državi članici, prosto ustanavljanje podjetij,

vzpostavitev monetarne politike in še bi lahko naštevala. Cilj vseh pravil o konkurenci pa je zagotovitev poštene konkurence v tržnem gospodarstvu in ustvaritev enotnega trga. Tako konkurenčna politika za doseganje teh ciljev uporablja orodja, kot so sodne odločbe Sodišča Es, zakonodaja Sveta in Komisije ter sklepi Komisije (Potočnik et al., 2004, str. 455). Uporabljati se začne takoj, ko je moteno trgovanje med državami članicami, in če obstaja nevarnost omejevanja konkurence na skupnem trgu. Uporaba pravil ni časovno omejena.

Evropska komisija deluje na kar 14 področjih politik EU. Eno izmed njih se imenuje Gospodarstvo, finance in davki, in sem spada tudi področje konkurence. Področja, ki jih obdeluje konkurenca, so:

- Protimonopolna politika, ki se bojuje za zmanjšanje monopolov, ki škodujejo trgu.
- Združitve, ki pomenijo spojitev dveh podjetij v novo; karteli, ki pomenijo združitve podjetji z namenom nadzorovati cene ali si razdeliti trg.
- Liberalizacija ali odpiranje novih trgov predvsem na področju telekomunikacij, energetike in prometa.
- Državne pomoči, ki pomenijo pomoč iz državnih virov podjetjem in vplivajo na konkurenco med državami članicami EU.
- Mednarodno sodelovanje, ki predstavlja ukrepe in dogovore med državami EU ter tistimi zunaj nje in spodbuja oblikovanje enotnih pogojev za nastopanje na svetovnem trgu.

2.3.1 Karteli

Organizacija ponudnikov blaga s ciljem povečati dobičke in zmanjšati konkurenco z medsebojnim sodelovanjem se imenuje kartel. Obstaja več oblik kartelov, najbolj pomembni med njimi pa sta centralizirani karteli in karteli z delitvijo trgov. Prvi običajno povzročijo takšne razmere na trgu, kot so značilne za monopol. Ponudniki blaga v kartelu se posebej dogovorijo o usklajenem določanju cen in proizvedenih količin z namenom povečati skupni dobiček vseh sodelujočih v kartelu. Karteli z delitvijo trgov pa nastanejo tako, da si ponudniki potihoma ali javno razdelijo trg na dele, ki jih imajo potem v oblasti določeni člani kartela. To storijo, ker se tako zmanjša ali pa celo odpravi medsebojna konkurenca (Tajnikar, 1995, str. 340).

Kartel je ustvarjen na nezakonit, tajen način dogovora med tekmeci. Tisti, ki so v kartelu udeleženi, nimajo skrbi, lahko se zanašajo na svoj dogovorjeni delež, ni jim treba razmišljati o zagotavljanju novih izdelkov ali se truditi za kakovostne storitve. Prav tako udeleženci določajo svoje cene, omejujejo oskrbo z omejevanjem prodaj in proizvodnih kapacitet in si delijo svoje trge in stranke. Posledica kartela je, da potrošnik plačuje več za slabšo kakovost.

Nadzor nad nezakonitimi poslovnimi ravnanji ima Evropska komisija. Ta ravna po pravilih prava EU. Od podjetij ima pravico zahtevati informacije, prav tako lahko izvaja nenapovedane preglede v prostorih podjetij in s sodnim nalogom na domu zaposlenih v podjetju. Eden izmed prijemov, ki jih uporablja, se je zadnja leta izkazal za zelo učinkovitega. Znano je, da je zaradi nedovoljenosti kartelov dokaze o obstoju le-teh težko najti. Zato je Evropska komisija uvedla ukrep, ki se imenuje politika prizanesljivosti. Gre za ukrep, kjer prvemu podjetju iz katerega koli kartela, ki prizna in razkrije dokaze o obstoju kartela, ni treba plačati globe. To privede do destabilizacije in razkritja kartela (Evropska komisija – Zagotavljanje poštenega ravnanja podjetij, 28. 10. 2008). Vendar pa je treba omeniti, da ne gre vedno za nezakonite sporazume, dogovore. Kadar je pozitivnih učinkov več kot negativnih, je sporazum dovoljen. To pa je ponavadi takrat, ko sporazum ni sklenjen med tekmeci, ali če imajo udeležena podjetja le majhen del trga. Pa tudi sporazumi med konkurenčnimi podjetji, ki sicer niso dovoljeni, so kdaj koristni, gre namreč za potrebe po izboljšanju izdelkov, storitev, za razvoj novih storitev, odkrivanje boljših načinov ... Za vse to pa je nujen kapital, ki pa ga posamezno podjetje morda nima dovolj, če se poveže z drugimi, pa so sredstva zagotovljena (Evropska komisija, 28. 10. 2008).

2.3.2 Združitve podjetij

Ko se dve ali več podjetij spoji v novo pravno osebo s skupnim večinskim lastnikom, to imenujemo združitev. Gre za partnerski pristop, saj se za združeno podjetje pričakujejo pozitivni učinki (Pevcin, 2008, str. 30–31). Ponavadi se za to odločijo prostovoljno, si izmenjajo delnice, ali pa sledi plačilo. Delnice si izmenjajo zato, da se tveganje porazdeli tako, da imajo vsi udeleženci enako stopnjo tveganja. Prav tako se pri združitvah spremeni ime podjetja, ki pa ponavadi nastane iz imen prejšnjih, še nezdruženih podjetij. Po slovenski zakonodaji, po Zakonu o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/2006), združitev pomeni pripojitev ali spojitev. Razlogov za združitev je več. Poznamo ekonomske, strateške ali osebne motive za združenje. Pri prvem razlogu je namen razpršitev tveganja poslovanja, nižanje stroškov združenega podjetja ... Strateški motiv ima namen povečati tržno moč, ustvariti konkurentom ovire za vstop in si zagotoviti pomembne proizvodne inpute. Pri zadnjem vzroku za združitev, osebnem motivu, je namen rast velikosti in družbenoekonomskega pomena, doseganje večjega ugleda. Na splošno se z združevanjem lahko podjetjem omogoči učinkovitejši razvoj novih izdelkov ali zmanjševanje proizvodnih in/ali distribucijskih stroškov. Zaradi povečane učinkovitosti postane trg bolj konkurenčen, in potrošnikom je na voljo večja izbira blaga po zmernejših cenah. Za podjetja pa je zamisel o združevanju privlačna, ker bodo posledično bolj učinkovita ter globalna.

Glede na smer združevanja ali panoge združenih podjetij poznamo štiri vrste združitve:

- Vodoravne ali horizontalne; gre za združevanje podjetij, ki poslujejo v isti panogi in za katera je glavni motiv možnost doseganja ali izkoriščanja ekonomije obsega v poslovnem procesu ter povečanje tržne moči podjetja.
- Navpične ali vertikalne; združevanje podjetij iz zaporednih faz proizvodnega procesa, to pomeni, da je eno podjetje dobavitelj, drugo kupec, in to zagotavlja pridobitev zanesljivega vira inputa oziroma vložka.
- Konglomeratne združitev; gre za združitve podjetij iz različnih panog, ki nimajo skupnega procesa in si ne konkurirajo, ampak le težijo k večji razpršitvi.
- Koncentrične združitev; združitve podjetij, ki imajo podobno tehnologijo in konkurirajo na podobnih trgih. Razloga za takšno združitve sta večja razpršitev poslovanja z vstopom na nove trge in razširitev nabora izdelkov združenega podjetja.

Vendar zaradi možnosti izkoriščanja združitve na območju EU in v svetovnem merilu velja naslednje pravilo: če letni promet združenih podjetij presega meje, določene za svetovni in evropski promet, je treba predlagano združitve priglasiti Evropski komisiji in ta jo mora preveriti. Če pa je združitve pod določenimi mejami, predlagano združitve preveri nacionalni organ, ki je pristojen za konkurenco v državi članici Unije (Evropska komisija – Presoja združitve podjetij, 29. 10. 2008). Pravilo velja v svetovnem merilu predvsem zaradi enega razloga: vsaka združitve bi lahko vplivala na trg EU, zato je treba enako pozornost posvečati tudi prej omenjenim združitvam.

2.3.3 Liberalizacija

Liberalizacija ali odpiranje novih trgov konkurenco omogoča, da potrošniki izbirajo med številnimi drugimi ponudniki storitev in izdelkov. Prav tako omogoči, da potrošniki uživajo nižje cene in bolj kakovostne storitve in izdelke od tistih, ki so jih imeli na voljo pred tem. Gre predvsem za storitve, kot so telekomunikacije, poštna storitve, energetika in promet, ki prej niso bile tako odprte za konkurenco, kot so danes (Evropska komisija – Odpiranje trgov za konkurenco, 28. 10. 2008).

Države članice so javne zadeve dolgo smatrale kot lastno zadevo, zato niso odobravale vmešavanja, in zato tega ni storila niti Komisija. Od 1990 pa je Komisija začela sistematično vpeljevati liberalizacijo. Na prvih dveh trgih, odprtih za konkurenco, se je ta poteza izkazala za odlično, saj je povzročila padec cen. Na ostalih trgih, ki so ostali delno zaprti ali zaprti (kot so na primer elektrika, plin in železnice), pa so cene poskočile ali stagnirale.

2.3.4 Državna pomoč

Na trgu morajo tekmeči poslovati pod enakimi pogoji. Ko se nacionalni organi srečujejo s prosto trgovino med državami članicami EU in odpiranjem javnih storitev za konkurenco, včasih želijo uporabiti javna sredstva za podpiranje nekaterih gospodarskih dejavnosti ali za zaščito nacionalne industrije. Takšno dodeljevanje javne pomoči je znano kot državna pomoč (Evropska komisija – Nadzor nad dodeljevanjem državne pomoči, 25. 10. 2008).

Pomoč je označena za državno, kadar izpolnjuje naslednje pogoje:

- dajatev ima obliko pomoči,
- pomoč je dana iz državnih virov,
- pomoč vpliva na trgovino in konkurenco med članicami ter
- pomoč mora biti namenjena podjetju.

Državne pomoči spadajo v prepovedano kategorijo, saj veljajo za eno najbolj kritično presojanih oblik oblastnega omejevanja konkurence. V EU so prepovedane tiste oblike državne pomoči, ki se izražajo kot pomoč, ki jo da država članica podjetju iz državnih virov ter ki hkrati grozi, da bo omajala konkurenco na trgu Skupnosti (Potočnik et al., 2004, str. 559–560). Seznam možnih okoliščin, v katerih se lahko podeli državna pomoč, vsebuje Pogodba o Evropski skupnosti. Sčasoma je EU razvila ukrepe, med katere danes spadajo ukrepi, ki vključujejo razvoj prikrajšanih regij, spodbujanje malih in srednje velikih podjetij MSP, raziskav in razvoja, varstva okolja, usposabljanja, zaposlovanja in kulture.

Državna pomoč se izvaja na več načinov, najbolj pa se uporabljajo dotacije, krediti z ugodnimi pogoji, garancije, prodaja državnega premoženja pod realno tržno ceno, odpis dolga, olajšave ter odlogi plačila (Potočnik et al., 2004, str. 559–560). Preden se pomoč izvede, mora država priglasiti državno pomoč Komisiji, ki ji le-to odobri ali zavrne. Na področjih, kot so na primer spodbujanje usposabljanja, zaposlovanja, MSP ter dejavnosti razvoja in raziskav, priglasitev ni potrebna. Komisija odloči tudi v primeru, da je bila državna pomoč izvedena nelegalno, in sicer lahko, če se ji zdi ravnanje nesmotrno, naroči razveljavitev pomoči, prejemniku le-te pa naroči, naj državno pomoč vrne.

Ker je področje državne pomoči zelo specifično in zahtevno, je Evropska komisija sprejela nekaj ukrepov, ki bodo olajšali postopek. Eden teh je na primer zgoraj omenjeno pravilo, da se v primeru logične, upravičene zadeve postopek skrajša in olajša dodelitev pomoči. Druga novost je, da obstajajo obrazci za priglasitev in obveščanje Komisije. Tako Komisija dobi vse tiste podatke, ki jih potrebuje, državam članicam pa se

predstavi jasna slika o zahtevani vsebini (Evropska komisija – Konkurenca, 28. 10. 2008).

2.3.5 Mednarodno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje je zaradi globalnega pojava ekonomije postalo zelo pomembno. Cilj Evropske komisije je na podlagi sodelovanja s pristojnimi organi zunaj EU oblikovati enotne pogoje za nastopanje na svetovnem trgu tako, da bi vsem podjetjem iz katerekoli države zagotovili tekmovalnost tudi zunaj EU. Bolj kot je torej povezana mednarodna skupnost za konkurenco pristojnih organov, večja je možnost, da bodo potrošnikom in podjetjem zagotovili najboljšo ponudbo glede na ceno in kakovost. Poleg tega pa je pomembno še, da Komisija in pristojni organi zunaj EU enotno in odločno ukrepajo zoper podjetja, ki oblikujejo kartele ali zlorabljujejo svojo tržno moč (Evropska komisija – Mednarodno sodelovanje, 29. 10. 2008).

Podjetja povsod po svetu, s sedežem v Evropski uniji ali izven nje, lahko vplivajo na trg EU. Velja pa pravilo, da morajo vsa podjetja, ki bi utegnili vplivati na trg EU, spoštovati pravila evropskega konkurenčnega prava. Z Ameriko, Kanado in Japonsko so se za varovanje konkurence ustanovili bilateralni dogovori, ki narekujejo menjavo informacij in koordinacijo dejavnosti med obema stranema. Prav tako je Komisija dejavna pri Mednarodnih omrežjih konkurence in pri OECD komiteju za konkurenco (EU4journalists – Konkurenca, 5. 11. 2008).

3 ZGODOVINSKI PREGLED

3.1 ZAČETKI KONKURENCE V SVETU

Neželeni učinki monopola so bili znani že pred mnogimi leti. Že vsem znani Aristotel je pisal o Sicilijancu, ki je z monopolizacijo trgovine z železom dosegal velike dobičke (Glas, 1995, str. 83). Tudi angleško pravo je pogodbe, ki so omejevale trgovino, naredilo za nične, angleška sodišča pa so že daleč pred Shermanovim zakonom prepovedala izključno pravico za družinsko ime (Waldman, 1986, str. 23). Vendar pa se je zares začelo šele po ameriški državljanski vojni v 19. stoletju, ko se je organizacija ameriške industrije dramatično spreminjala. Hitra rast državnih trgov, masovna proizvodnja in z njo razvoj mnogoterih produktov; državni sistem železniških prog, ki je še povečal geografsko velikost trga; razvoj modernega kapitalskega trga, ki je omogočil podjetjem, da so povišala količine kapitala na trgu ...; vsa ta rast trgov je povzročila, da so se manjše proizvodnje prvič srečale s konkurenco, in tako so večja podjetja pogosto dobila priložnost prevzeti lokalne trge.

Ko so narodni proizvajalci zasegali vse večji delež lokalnih trgov, je postajal vedno močnejši strah, da bodo ti izključili mnogo lokalnih proizvajalcev. Ti mali, lokalni proizvajalci so imeli na voljo samo dve izbiri. Prvič, da se strinjajo in se združijo z bolj učinkovitim narodnim proizvajalcem, ali drugič, da se ne strinjajo z združitvijo in delujejo naprej ter le nemočno čakajo, kdaj jih bodo narodni proizvajalci izključili s trga. Logično je večina takrat izbrala prvo možnost. Na tak način so se oblikovali mnogi znani trusti oziroma karteli na področju industrije nafte, sladkorja, tobaka, mesa, viskija in smodnika, med njimi tudi oče trustov, Standard Oil, ki ga je ustanovil John D. Rockefeller. Tako so trusti kljubovali na mnogih od osnovnih življenjskih potrebščin, in javnost je zaradi cen kmalu začela klicati na pomoč. Ob vse večjih pritiskih javnosti so tako med volitvami leta 1888 demokrati in republikanci v programu ponudili boj proti trustom. Avgusta tisto leto je takratni državni sekretar John Sherman pod vodstvom predsednika McKinleya prvič predstavil svoj načrt – antitrustovski zakonski osnutek, katerega bistvo je bilo "preprečiti popolno in prosto konkurenco" (v originalu »to prevent full and free competition«, op. a.). Tako bi lahko vsaka oškodovana stranka tožila v višini dvojnega zneska njene škode. Ker se po prvi predstavitvi ni zgodilo nič drastičnega, je Sherman leta 1889 drugič predstavil svoj zakonski osnutek, tokrat Finančni komisiji. Ta je vanj vnesla številne popravke. Kasneje je bil osnutek poslan še Sodni komisiji, ki je prav tako popravila že popravljen osnutek. Tako je bil 1890 osnutek poslan Senatu oziroma zakonodajnemu svetu, kjer je bil 8. 4. 1890 sprejet. Nato je bil sprejet še v Predstavniskem domu, in sicer 20. 6. 1890. Ameriški predsednik Harrison je

zakon podpisal 2. 7. 1890. Glavni pogoji Shermanovega zakona so bili navedeni v prvem in drugem delu:

- 1. del: Vsakršne pogodbe, kombiniranja v smeri kartelov ali kako drugače, vsakršne zarote z namenom omejevati trgovino so razglašene za nezakonite. Vsi, ki bodo delovali tako, bodo spoznani za krive kazenskega prekrška, naložena jim bo kazen pet tisoč dolarjev ali pa zapor v obdobju enega leta, ali pa tudi obe skupaj, po preudarnosti sodišča.
- 2. del: Vsakdo, ki bo hotel monopolizirati oziroma ki bo to že storil ali ki bo koval zarote še s katero drugo osebo, da bi monopolizirala kakršenkoli del trga, bo spoznan za krivega kazenskega prekrška.

Ostali pomembni deli so še tretji, ki razširi pogoje iz prvega dela, četrti, ki nalaga odgovornim institucijam dolžnost opravljati delo, in šesti del, ki Združenim državam podeljuje pravico zaseči posest ali zahtevati odškodnino, če se ugotovijo kršitve zakona. Zanimiv je tudi sedmi del, ki razlaga, da kdorkoli, ki je s kršenjem zakona prizadet ali oškodovan, lahko toži tistega, ki je škodo povzročil. Kljub temu, da je na prvi pogled zakon deloval sprejemljivo, so se kmalu pojavili določeni problemi, ki so nastali prav zaradi zakona samega. Zgodilo se je na primer, da so se firme namesto, da bi se združevale z isto mislečimi podjetji in določale cene, kar je bilo prepovedano, začele združevati z nasprotniki, kar pa ni bilo prepovedano. Naslednji zloglasen primer je bil, ko je sodišče v primeru Standard Oil odločilo, da je že samo nespametno nameravanje monopoliziranja kršenje zakona. Zakon je namreč določal, da je sam monopol, sama izključna pravica do nečesa dovoljena, dokler se ne odraža kot zli namen. Ta primer je bil poimenovan kot »Rule of reason«. Kot odraz slabosti in pomanjkljivosti Shermanovega zakona je leta 1912 takratni ameriški predsednik W. Willson sprejel reforme na tem področju. Med drugim je znižal tarife in uvedel zvezni davčni sistem.

Kasneje leta 1914 sta se kot dopolnilo k Shermanovemu zakonu pojavila še Claytonov zakon in pa Federal Trade Commission Act. Cilj Claytonovega zakona je bil preprečevanje določenih tipov plovnih vodenj. Prepovedal je diskriminacijo cen, ki bi lahko bila posledica želje zmanjšati konkurenco ali posledica želje po monopolu. Prav tako je prepovedal združitvene pogodbe, ekskluzivno trgovanje in dogovore, pridobivanje delnic drugih korporacij, če bi to povzročalo negativne učinke na trgovino ali če bi obstajala želja po monopolu. Prepredelal je tudi, da bi ena oseba sodelovala v upravi dveh podjetij. Za boljše uveljavljanje Claytonovega zakona pa se je s Federal Trade Commission Act ustanovila Zvezna trgovinska komisija (Federal Trade Commission – FTC) (Waldman, 1986, str. 23–28). Glavna naloga FTC je bila preprečiti nelegalne kupčije, in ne le kaznovati. Tako je preprečila nepravilna dejanja, kajti če bi kaznovali vse povprek, bi sicer lahko, če je bila kazen deset tisoč dolarjev, zaslužili ogromno denarja, a še vedno ne bi rešili problema. Ker pa v FTC ni bilo točno opredeljeno, kdo določa, ali je zadeva upravičena ali ne, bi lahko dejali, da so lahko bile poteze FTC-ja

tudi pristranske, saj je zgolj sam FTC lahko določal, katera poslovanja so nepravilna, in katera ne (Corley, 1990, str. 722).

Naslednja pomembna prelomnica je bil Robinson-Patmanov zakon iz leta 1936, ki se je podrobneje ukvarjal z diskriminacijo cen. Ker se je še po Claytonovem zakonu dogajalo, da so večja združenja, kot na primer Standard Oil, izpodrivala manjša, da bi si povečala tržno moč, ter ker se je vse bolj uspešno dogajalo, da so verige trgovin dobavitelje prepričale, da so njim prodajali po nižji ceni kot trgovcem na drobno, so se manjša podjetja zopet začela pritoževati, in kmalu je postalo jasno, da tudi Claytonov zakon ni dovolj specifičen in da se v njem pojavljajo luknje ter da so obtožbe manjših podjetij resnične. Tako je kongres v odgovor podal Robinson-Patmanov zakon, ki je popravil drugi del Claytonovega zakona, in sicer področje diskriminacije cen (Waldman, 1986, str. 30). Po Robinson-Patmanovem zakonu se je leta 1950 uveljavil Celler-Kefauverjev zakon in še bolj okrepil Claytonov akt. Ta zakon je zapolnil praznine v zvezi s prevzemi in pridobitvami sredstev, ki vključujejo podjetja, ki med seboj niso neposredni konkurenti, in dal vladi možnost, da prepreči združitve, vertikalne in konglomeratne, ki bi lahko omejile konkurenco.

Celler-Kefauverjev zakon je bil tako prvi zakon na področju protimonopolne politike, ki mu je po 63 letih uspelo urediti področje monopolnih združitvev (Waldman, 1986, str. 30). Leta 1976 so senatorja Philip A. Hart in Hugh D. Scott jr. ter predstavnik Peter W. Rodino predstavili in uveljavili set sprememb k protimonopolni zakonodaji. Ta set pravil se je imenoval Hart-Scott-Rodinov zakon. Določal je, da morata obe strani pred nekaterimi združitvami ali drugimi transakcijami na Zvezno komisijo za trgovino in pomočniku generalnega pravobranilca, zadolženega za to področje, poslati obrazec z obvestilom in poročilom, ki vsebuje predlagano transakcijo in stranke. Tako lahko Zvezna komisija za trgovino oceni spornost združitve.

Med drugim so Američani uvedli tudi posebne smernice. To je bil nekakšen sklop notranjih pravil, ki jih je v sodelovanju z Zvezno komisijo za trgovino določilo Ministrstvo za pravosodje in ki so se nanašala na protikonkurenčno pravo. Prvič so te smernice uvedli leta 1968 in obdržale so se vse do leta 1982. Po tem letu je bil uveljavljen nov sklop smernic, ki je bil dobro posodobljen z novimi odkritji, teorijami in praksami. Prve smernice je uveljavilo Ministrstvo za pravosodje, druge pa leta 1982 Bill Baxter, generalni odvetnik, pod vodstvom generalnega odvetnika ZDA, Williama Frencha Smitha. Smernice so bile grajene na podlagi sodobnega koncepta področja mikroekonomije ter Herfindahlovega indeksa za določitev koncentracije na trgu in so predstavljale učinkovit pregon na državni ravni. Kasneje so bile večkrat dopolnjene. Leta 1984 so te smernice bistveno popravili, vendar pa se je najbolj uglašen paket popravljenih smernic pojavil šele leta 1992. Zadnje spremembe so bile uvedene leta 1997.

3.2 ZAČETKI KONKURENČNE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI IN URESNIČITEV NOTRANJEGA TRGA

Po drugi svetovni vojni je ideja o združitvi Evrope končno padla na plodna tla. Po uničevalni vojni so bili ljudje željni sprememb, grozila pa je tudi blokovska delitev. Prav zaradi tega so vsi stremeli k čimprejšnji uresničitvi združitve Evrope. Rešilno bilko je 9. 5. 1950 podal francoski zunanji minister Robert Schuman. Kot rešitev je predlagal ustanovitev skupnega trga za premog in jeklo. Njegov namen je bil odpraviti probleme pri oskrbi s črno metalurgijo v sosednjih državah in postaviti rudnike in železarne pod skupno upravo, ter tako preprečiti možno ponovno oborožitveno industrijo v Nemčiji.

Na podlagi tega predloga je bila leta 1951 v Parizu podpisana pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo, v nadaljevanju ESPJ, katere članice so bile Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Francija, Italija in Nemčija. Veljati je začela po vseh ratifikacijah, 25. julija 1952.

Sočasno so se v tem obdobju dogovarjali tudi za način, ki bi omogočil odgovorno in smotno uporabo jedrske energije v miru. To je lahko zagotovila le mednarodna organizacija, zato so ustanovili Evropsko skupnost za jedrsko energijo. Naslednji korak je bila odločitev, da se bodo resno začele razprave, priprave in dogovarjanja za pripravo osnutkov pogodb, ki bi ustanovile skupni trg in evropsko gospodarsko povezavo. Na podlagi te težnje je bila 25. marca 1957 v Rimu ustanovljena Evropska gospodarska skupnost, v nadaljevanju EGS.

Glavni cilj Rimske pogodbe je bil osredotočiti se na ekonomsko integracijo z namenom vzpostavitve skupnega trga, prilagajanja gospodarskih politik držav članic, vzpodbujanja razvoja ekonomskih aktivnosti preko Skupnosti, povečevanja stabilnosti, zvišanja življenjskega standarda, vzpodbujanja sodelovanja med državami članicami, odprave ovir pri trgovanju, vzpostavitve skupne carinske tarife, zagotovitve nemotene in neizkrivljene konkurence, harmonizacije davčne in socialne politike in še bi lahko naštevali.

Glavni cilj (vzpostavitev skupnega trga) naj bi dosegli v prehodnih obdobjih, vendar zaradi postopnosti in zamud ni bilo vse uresničeno v rokih. Največji problem je nastal zaradi prevelikih razlik in neusklajenosti nacionalnih pravil med državami članicami, zato je Komisija leta 1985 sprejela Belo knjigo o dokončanju notranjega trga, v kateri je notranji trg opredelila kot gospodarski prostor brez meja, kjer blago, storitve in kapital krožijo brez ovir in kontrol. Prav tako je določila nujno usklajevanje med državami članicami, približevanje zakonodaj in krepitev monetarnega sodelovanja, in tako prvič po letu 1957 korenito spremenila PES.

Naslednje spremembe na področju sestave Skupnosti je leta 1987 prinesel Enoten evropski akt. Ta je razširil formalne pristojnosti Skupnosti in prilagodil njeno institucionalno sestavo. Še vedno je glavni cilj akta ostala vzpostavitev skupnega trga in prej navedeni cilji, nova so bila le skrbno izbrana sredstva in pretehtane poti, po katerih je mogoče doseči ta glavni cilj. Akt je določil tudi mejno leto (1992), ko naj bi bilo vse naštetu uresničeno. Vendar pa se zaradi nepredvidenih odporov in obotavljanj držav članic in zaradi padca berlinskega zidu to ni zgodilo. Je pa bilo glede na začetek storjeno že mnogo, in tako so se ob tem prelomnem letu odločili, da je čas za novo, osvežitveno reformo. Ta reforma se je zgodila 7. 2. 1992 s Pogodbo o Evropski Uniji (PEU) v Maastrichtu in zastavila še bolj široke cilje od sedanjih. Tako imenovana Maastrichtska pogodba je doživela nekaj negotovanj, a je bila kljub temu ratificirana s strani vseh članic, in tako stopila v veljavo 1. 11. 1993. Naslednja posodobitev je sledila z Amsterdamsko pogodbo, ki je v veljavo stopila 1. 5. 1999.

Amsterdamska pogodba je PEU in njeno temeljsko zgradbo spremenila tako, da je nekatere dele premaknila iz enega v drug steber, nekatere pa še dopolnila. Najbolj bistvene spremembe prvega stebra pomenijo vključitev velikega dela tretjega stebra, in sicer sodelovanja na področju pravosodja in notranjih zadev. Tako je po Amsterdamski pogodbi v tretjem stebru ostalo še policijsko ter sodno sodelovanje v kazenskih zadevah. Na zakonodajnem in institucionalnem področju je pogodba iz Amsterdama še razširila moč Parlamenta in Računskega sodišča. Za zadnjo spremembo ustanovitvenih pogodb zaenkrat, dokler vse članice ne ratificirajo Lizbonske pogodbe, velja Niška pogodba, ki je veljavna od 1. 2. 2003. Ker se je Skupnost vse bolj širila, imela čedalje več članic in s tem tudi ozemlja, so se misli začele usmerjati v neko novo ureditev, ki bo kos tudi tako veliki, obsežni strukturi. Urediti in prilagoditi je bilo treba tudi delovanje institucij, ki je bilo sprva urejeno le za šest članic in se skoraj ni spremenilo, ter je tako postavljalo dvom pri učinkovitosti delovanja institucij. S pogodbo iz Nice so poskrbeli za vsa ta vprašanja, in tako omogočili usklajeno delovanje znotraj unije (Potočnik et al., 2004, str. 25–35).

Za evropsko konkurenčno pravo je bilo prelomno leto 1957, ko so ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost. Sodelujoči pri pogodbi o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti so za zelo pomemben dejavnik pri uresničevanju skupnega trga videli zdravo, nemoteno konkurenco. Zato so v pogodbo vnesli tudi (bistven) 81. člen, v katerem so prepovedani sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi lahko vplivali na trgovino med državami članicami in katerih cilj ali učinek je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu. Vendar pa je Evropska gospodarska skupnost na tem področju, tako kot Amerika, pustila možnost izjem, če gre za dogovarjanje za distribucijske in tehnološke inovacije, ki so kolikor toliko prijazne potrošniku in ne vključujejo nerazumnih omejitev ter obenem izključujejo tveganje za konkurenco.

V isti pogodbi je pomemben še 82. člen, ki se ukvarja s podobnimi temami kot ameriški Claytonov zakon v 2. in 3. točki. Člen se ukvarja s podjetji, ki imajo prevladujoč tržni delež, in z zlorabami položaja ter posamezno tudi z diskriminacijo cen. A zanimivo, za kršitelje ne nalaga kazni, kot je bil to običaj v Ameriki, ampak zgolj poda načelne usmeritve, ki naj bi se jih držali. V sklop 82. člena spada tudi pomembno pooblastilo Evropskemu svetu, ki mu daje pravico in dolžnosti izdajati uredbe o nadzoru združevanja podjetij.

Ker je, kot omenjeno, konkurenca bistven del za doseg skupnega trga, je za konkurenčno politiko pomemben vsak naslednji korak. Vsi ostali popravki so le izpopolnili že navedene omejitve, smernice in tu in tam spremenili pristojnosti. Tako je na koncu največjo pristojnost na področju konkurenčne politike dobila Evropska komisija v sodelovanju s Sodiščem. Po vseh korekcijah pogodb je sedaj za države članice tudi nujno primarno spoštovanje Evropskega prava in s tem vseh dotlej zapisanih pravil. V vsako izboljšavo je bilo vključeno tudi oplemenitenje področja konkurence, njenih pravil in omejitev, saj so se zavedali njene pomembne vloge pri postopku doseganja cilja. V tem poglavju sem zato izpostavila samo 81. in 82. člen, v naslednjem poglavju pa sledi podrobnejša opredelitev teh dveh in še vseh ostalih pravnih podlag.

4 UREDITEV KONKURENČNEGA PRAVA V EVROPSKI UNIJI

4.1 ZAKONSKA UREDITEV

Pravni viri Evropske skupnosti se delijo predvsem na primarne in sekundarne. Med prve štejemo mednarodne pogodbe. Najpomembnejša je Pogodba o Evropski skupnosti (PES). PES je najpomembnejši primarni pravni vir ter hkrati podlaga za številne sekundarne pravne vire. Med slednjimi so najpomembnejše uredbe, direktive, odločbe ter poročila ali mnenja Evropskega parlamenta skupaj s Svetom in Komisijo. Uredbe so splošno veljavne in se uporabljajo v vseh državah članicah, medtem ko so direktive v celoti zavezujoče le za tiste države, na katere se navezujejo. Vendar pa je metoda za uresničitev prepuščena prosti izbiri države članice. Odločba je zavezujoča na enak način kot direktiva, priporočila in mnenja pa so zgolj informativne narave. Vse države članice morajo primarno spoštovati pravo EU ter se mu ob vstopu prilagoditi (Potočnik et al., 2004, Ljubljana, str. 57).

»Iz izkušenj vemo, da je dolgoročna konkurenca mogoča le, če je zakonito zavarovana. Brez ustreznih pravnih okvirov si podjetja ustvarijo monopolni položaj. Blago in storitve bodo čedalje bolj omejene, njihova kakovost bo čedalje slabša, nenazadnje bodo tudi dražje. Na nacionalni ravni so zato vse države članice EU, s spoštovanjem primarnosti evropskega prava, uvedle stroga pravila konkurence.« (Christian Scheinert, Group of the European People's Party and European Democrats in the European Parliament - Competition policy, 6. 11. 2008)

Tako so na področju zakonske podlage za uresničevanje konkurenčne politike pomembni 81., 82., 86., 87., 88. in 89. člen PES, Uredba o nadzoru združevanja ter predpisi, ki jih je ustvarila Skupnost za mednarodna sodelovanja.

Izhodišče obravnave prava konkurence predstavlja 2. člen PES. Le-ta določa podlago, cilje združevanja in orodja za doseg teh ciljev. Nato neposredno in posredno omenja konkurenco še 3. člen. V 10. členu se zaveže pristojnega k ukrepanju, če je to potrebno, in hkrati prepoveduje ukrepanje, ki bi onemogočilo doseg ciljev, ki izhajajo iz PES. Določbe, povezane neposredno s konkurenco, pa so poleg 12. člena, ki govori o prepovedi diskriminacije, še 25., 28. in 29. člen, ki postavijo pravila o prostem pretoku blaga. Zelo pomemben je tudi 31. člen, ki govori o nujnosti prilagajanja vseh državnih monopolov trgovinskega značaja, da se zagotovi spoštovanje načela nediskriminatornosti med državljani in državami članicami. V 90. členu PES prepoveduje notranje davke na uvoženo blago, ki presega obdavčitve na podobno domače blago.

Zadnji je 96. člen, ki pooblašča Komisijo za delovanje, če zasledi znake neuresničevanja konkurence (Potočnik et al., 2004, str. 457).

Pogodba o evropski skupnosti pa ima tudi člene, ki govorijo direktno o konkurenci in so najpomembnejša pravna podlaga na protimonopolnem področju. O kartelnih sporazumih, usklajenih ravnanjih in sklepih združenj podjetij beremo v 81. členu. Ta člen je omejevalni, saj prepoveduje protikonkurenčne sporazume, sklepe združenj podjetij in usklajena delovanja. Prepoveduje tudi vse sporazume (med podjetji, sklepe združenj in usklajena ravnanja), katerih posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na Skupnem trgu. Določba je odvisna od ekonomskih namenov ali učinkov transakcij med podjetji (Potočnik, 2004, str. 458). Še posebej pa prepoveduje tiste namene, ki:

- neposredno ali posredno določajo nakupne ali prodajne cene ali katere koli druge trgovinske pogoje;
- omejujejo ali nadzorujejo proizvodnjo, trge, tehnični razvoj ali naložbe;
- razdelijo trg ali vire nabave;
- uvajajo neenake pogoje za primerljive posle z drugimi trgovinskimi partnerji, in jih tako postavljajo v podrejen konkurenčni položaj;
- pogojujejo sklepanje pogodb, ki sopogodbenikom narekujejo sprejetje dodatnih obveznosti, ki po svoji naravi (ali glede na trgovinske običaje) nimajo nikakršne zveze s predmetom zavezujočih pogodb.

Prav tako 81. člen določa, da so vsi sporazumi ali sklepi, ki so v skladu s tem členom prepovedani, avtomatično nični in da za doseg tega učinka ni potrebno posebno ugotavljanje. Obstaja tudi možnost, da se ne razveljavi popolnoma cele pogodbe, ampak samo določene določbe, ostale, ki ne predstavljajo nikakršnih ovir, pa ostanejo v veljavi. Vendar pa zgoraj navedena pravila ne obveljajo vedno. Obstajajo tudi redke izjeme, in sicer, ko gre za sporazume, sklepe in usklajena ravnanja, ki:

- izboljšajo proizvodnjo ali distribucijo blaga ali pospešujejo tehnični ali gospodarski napredek;
- zagotavljajo potrošnikom pravičen delež dosežene koristi;
- je omejevanje konkurence nujno – ne dajejo možnosti izključitve konkurence za znaten delež izdelkov ali storitev.

Na koncu vedno odloči Komisija. Pri odločanju si pomaga z zgoraj navedenimi omejitvami, s primeri, ki so že bili rešeni in imajo podobne značilnosti, in drugim.

Naslednji pomemben člen, ki govori o zlorabi prevladujočega položaja, je 82. člen. Prevladujoči položaj je položaj ekonomske moči podjetja, ki omogoča slednjemu, da onemogoči učinkovito konkurenco na upoštevanem trgu, da se obnaša neodvisno od

konkurentov, sopogodbenikov in potrošnikov. Položaj je prevladujoč le, če je vezan na upoštevani trg. Upoštevani trg pa je tisti, na katerem so proizvodi medsebojno zamenljivi in ki obsega identične ali po mnenju potrošnika podobne proizvode glede na značilnost, uporabo in ceno. Nato je na vrsti presoja dejanskih pogojev konkurence na trgu. Če se vrsta med seboj povezanih proizvodov dobavlja ali kupuje po različnih pogojih, predstavljajo ločene produktne trge (Potočnik et al., 2004, str. 484). Na skupnem trgu EU je zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij nezdržljiva s skupnim trgovom in prepovedana v primeru, da bi to lahko negativno vplivalo na trgovino med državami članicami (Potočnik et al., 2004, str. 481). Ta člen se uporablja pod naslednjimi pogoji:

- a) da ima podjetje prevladujoč položaj ob upoštevanju njegovega tržnega deleža in drugih dejavnikov (ali obstajajo resni tekmeči, ali ima podjetje svojo lastno distribucijsko mrežo, ali ima ugoden dostop do surovin), ki podjetju omogočajo, da se izogne običajni konkurenci;
- b) da podjetje prevladuje na evropskem trgu ali na njegovem večjem delu;
- c) da podjetje zlorablja svoj položaj s tem, da na primer zaračunava kupcem previsoke, nelojalne nakupne ali prodajne cene ali da zaračunava pretirano nizke cene z namenom izriniti s trga svoje tekmece ali onemogočiti novim ponudnikom vstop na trg ter da nekaterim kupcem daje diskriminatorne ugodnosti (Evropska komisija – Konkurenca, 15. 11. 2008).

Določba ne prepoveduje prevladujočega položaja, ampak prepoveduje zlorabo le-tega, torej kakršnokoli izkrivljanje konkurence. V ilustrativnem seznamu 82. člen določa nekaj primerov zlorab, ki jih v svojem delu navaja tudi prvi slovenski evropski komisar dr. Janez Potočnik: a) posredno ali neposredno pogojevanje nepoštenih prodajnih/nakupnih cen ali drugih nepoštenih pogojev, b) omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega napredka, c) uporaba neenakih poslov za primerljive posle z drugimi poslovnimi partnerji, kar te partnerje postavlja ali sili v konkurenčno slabši položaj, d) pogojevanje sklepanja pogodb s sprejemom dodatnih obveznosti, ki po svoji naravi in glede na trgovinske običaje niso povezane z vsebino teh pogodb.

Naslednji pomemben člen (86.) nalaga Evropski komisiji posebno dolžnost, da nadzira javna podjetja in podjetja, ki jim države članice odobrijo posebne ali izključne pravice. Člen 86 daje Evropski komisiji pooblastila, da naslovi ustrezne direktive ali odločbe na države članice, ki sprejmejo ali ohranjajo ukrepe v nasprotju s pravili, navedenimi v Pogodbi. Evropska komisija je po tem členu sprejela direktive, da bi zagotovila pregledne finančne odnose med državami članicami in njihovimi javnimi podjetji ter da bi z elektronskimi komunikacijami odprla trge za konkurenco. Če se teh direktiv ne upošteva oziroma se jim ne sledi, lahko Komisija sproži postopek za kršitev po 226. členu PES.

K odpiranju trgov za konkurenco so pripomogle tudi odločbe, ki jih je Komisija sprejela po 86. členu. Sprejete so bile za večino področij, na katerih so države članice odobrile

posebne in izključne pravice (področje poštних storitev, letališč, mobilne telekomunikacije, zavarovanj, pristanišč ter pomorskega prometa). Prav tako je Komisija preučila pritožbe drugih sektorjev, na primer na področju energetike, vendar se je to rešilo brez odločb.

Vsebinska pravila, ki urejajo državno pomoč, in sicer splošno načelo, da državna pomoč ni združljiva s skupnim trgom, ureja 87. člen PES. Ta člen opredeljuje tudi seznam določb o možnih izjemah, kajti Komisija je sprejela mnogo razlagalnih okvirov in smernic, v katerih pojasnjuje uporabo določb o izjemah, in tako zagotovila usklajeno uporabo pravil o državni pomoči po vseh državah članicah in sektorjih gospodarstva. Na področjih, kjer je Komisija pridobila zadostne izkušnje, je sprejela mnogo pravnih inštrumentov, znanih kot uredbe o skupinskih izjemah. Te določajo pogoje, pod katerimi lahko članice izvajajo pomoč, ne da bi jo priglasile Komisiji. Kljub temu pa še zmeraj morajo (zaradi zagotavljanja preglednosti) po izvedeni pomoči na Komisijo poslati obvestilo z informacijami.

Postopkovna pravila za izvajanje 87. člena opredeljuje 88. člen. Opredeli osnovna pravila in še posebej obveznost članic, da Komisiji priglasijo vse načrte za dodelitev pomoči in da pomoč izvedejo šele po odobritvi Komisije. Določbe so bile dopolnjene s postopkovno uredbo in izvedbeno uredbo (Uredba Sveta (ES) št. 659/1999).

Pravno podlago za uredbe Sveta na področju državnih pomoči, kot sta postopkovna uredba in pooblastilna uredba (Uredba Sveta (ES) št. 994/98), ki je podlaga za uredbe o skupinskih izjemah, pa predstavlja 89. člen.

Prav tako pomembna je tudi Uredba o nadzoru združevanja (Uredba (ES) št. 139/2004). Ta določa, da ima v razsežnosti Skupnosti izključna pooblastila Evropska komisija. S tem se zagotovi, da imajo podjetja vse v zvezi z nadzorom nad združitvami na enem mestu, kar bistveno olajša in skrajša upravne postopke. Glavno merilo za ugotavljanje, katere združitve imajo razsežnost Skupnosti, je, da je svetovni promet združenih podjetij večji od 5000 milijonov EUR in da znaša skupni promet v Skupnosti več kot 250 milijonov EUR. Uredba določa, da je združitve, ki spadajo v to razsežnost, treba priglasiti Komisiji, počakati na potrditev, in šele nato izvesti združitev. Najprej Komisija opravi predhodni pregled, ki traja 25 delovnih dni. Nato se odloči, ali bo združitev odobrila ali ne. Če je mnenja, da bi poteza privedla do bistvenega oviranja konkurence, se začne postopek poglobljenega pregleda, ki običajno traja do 90 delovnih dni. Po zaključku postopka se Komisija spet odloča, ali pogojno ali brezpogojno odobri ali pa prepove združitev. Pogojno pomeni, da sicer dovoli združitev, vendar ob določenih pogojih (Komisija npr. zahteva, da se tekmečem proda premoženje, delnice ...). Kot zanimivost bi omenila, da Komisija trenutno prejme od 200 do 350 priglasitev na leto. Več kot 90 % priglašanih primerov se odobri po predhodnem obdobju za pregled v trajanju 25 delovnih dni. Večina primerov, za katere se opravi postopek poglobljenega preverjanja v trajanju 90

delovnih dni, pa se zaključijo s pogojno odobritvijo. Od leta 1990 je bilo le 19 popolnih prepovedi (Evropska komisija, 15. 11. 2008).

Do sedaj omenjeni členi in uredba so pomembni zgolj znotraj EU. Na področju mednarodnih zadev pa je treba omeniti še predpise, ki jih je Unija ustvarila za mednarodna sodelovanja. Ker na EU ne vpliva samo dogajanje znotraj njenega trga, ampak tudi dogajanje izven nje, je za zagotovitev spoštovanja pravil EU in dobrih odnosov z ostalimi državami sklenila različne dogovore in sporazume. Z Združenimi državami Amerike ima vrsto dogovorov, ki se nanašajo na uporabo njihove konkurenčne politike, na prijazen odnos ob uveljavljanju te politike, ter dogovor o sodelovanju na področju preiskovanj združevanj. S Kanado ima prav tako dogovor, ki se nanaša na uporabo njihove konkurenčne politike, z Japonsko ima Skupnost dogovor o sodelovanju v antikonkurenčnih aktivnostih, medtem ko je s Korejo podpisan memorandum o sodelovanju (Evropska komisija – Mednarodno sodelovanje, 15. 11. 2008).

4.2 INSTITUCIJE, KI IZVAJAJO KONKURENČNO POLITIKO

4.2.1 Evropska komisija

Bistvo Evropske komisije je zastopati in se zavzemati za interese celotne EU. Njene naloge se kažejo na štirih področjih, in sicer na področju predlaganja nove zakonodaje, kjer le predlaga oziroma poda pobudo za oblikovanje nove evropske zakonodaje Svetu EU in Parlamentu. Drugo področje je področje uveljavljanja evropske zakonodaje. Tu ima Komisija vlogo varuha pogodb, saj skupaj z Sodiščem evropskih skupnosti odgovarja za zagotavljanje pravilne uporabe zakonodaje EU v vseh državah članicah. Če na primer ugotovi nepravilno izvajanje uredb, odredi pravni postopek za ugotavljanje kršitev, in če se kršitev ne popravi, odredi kazen. Na tretjem področju Komisija poskrbi za mednarodno povezanost, za skupne interese držav članic, poleg tega pa skrbi za pogajanja o mednarodnih pogodbah in v tem postopku zastopa EU. Četrto področje je področje izvajanja proračuna EU in izvajanja njenih politik. Komisija skupaj z Računskim sodiščem budno nadzira porabo proračuna. Obenem mora izvajati tudi politike, ki jih sprejmeta Svet in Parlament. Med te politike spada tudi konkurenčna politika. Poleg področja zaščitnih ukrepov v okviru trgovinske in kmetijske politike ima Komisija na področju konkurenčne politike najobsežnejša pooblastila oziroma največjo avtonomnost. To pomeni, da na teh področjih odloča samostojno. Če bi na primer država članica ali podjetje kršilo konkurenčno politiko in bi Komisija to ugotovila, bi lahko sama izdala odločbo, in za to ne bi potrebovala sodelovanja Sveta (Potočnik et al., 2004, str. 40).

Komisija tako deluje na področju združevanja podjetij, državne pomoči, preiskuje sume za nastanke kartelov, odpira nove trge z liberalizacijo ter deluje na mednarodnem področju. Od podjetij lahko zahteva informacije, ki jih potrebuje za preiskavo, če obstaja sum o kršenju konkurenčne politike, po potrebi izvaja preglede v prostorih podjetij ali na domu, in če najde dokaze o nezakonitih poslovnih ravnanjih, lahko ukrepa in takšno ravnanje prepove. Če Komisija ugotovi, da so podjetja neupravičeno sodelovala v kartelih (določanje cen in dogovarjanje o razdelitvi trga), jim lahko naloži globo v višini do 10 % njihovega letnega prometa.

Na področju združevanj je treba združitev priglasiti Komisiji, če letni promet združenih podjetij presega pragove, določene za trg. Komisija priglasitve preveri ali pa to nalogo naloži nacionalnemu organu, pristojnemu za konkurenco. Ko ugotovi možno stanje, se lahko združitev brezpogojno odobri – če združitev ne bi vplivala na konkurenco; prepove – če bi lahko združena podjetja oslabilo konkurenco; lahko pa združitev tudi pogojno odobrijo – v tem primeru se morajo podjetja zavezati, da bodo sprejela ukrepe, s katerimi bodo popravila morebiten učinek izkrivljene konkurence. Ob izvajanju jih budno nadzoruje Komisija, ki lahko posreduje, če podjetja ne izpolnjujejo svojih obveznosti.

Področje državnih pomoči je zelo občutljivo. Državne pomoči dodeljujejo države članice v skladu z nacionalnim pravom, ker pravo Skupnosti neposredno ne določa vsebine nacionalnih določb, temveč zgolj okvire. Tako vsaka članica sama določi okoliščine, v katerih se lahko dodeli pomoč, in osebe, ki jim bo pomoč dodeljena. Komisija izvaja nadzor nad tistimi, ki izpolnjujejo pogoje v zadevnih določbah PES, in nad že obstoječimi pomočmi (Potočnik et al., 2004, str. 527). Prav tako mora država vsako namero dodelitve pomoči ali spremembo le-te obvezno priglasiti Komisiji. Samo izjemoma se priglasitev ne zahteva. To velja za primere "de minimis", ki pomenijo zgolj majhno izkrivljanje konkurence, torej če ima primer majhen vpliv na meddržavno trgovino, in pa tudi za skupinske izjeme za horizontalne državne pomoči, pri katerih se sklepa, da so združljive s skupnim trgom. Postopek, ki ga v primeru državnih pomoči vodi Komisija, lahko poteka v dveh delih. Prvi je predhodni postopek, v katerem Komisija v dveh mesecih od popolne priglasitve odloči tako, da:

- odobri državno pomoč;
- razglasi, da priglašen ukrep ni državna pomoč;
- lahko prične s temeljito preiskavo, če meni, da obstaja sum o nezdržljivosti zadevne pomoči s trgom skupnosti, in tako začne formalni postopek (Potočnik et al., 2004, str. 544).

Če se odloči za tretjo možnost in začne formalni postopek, mora najprej obvestiti vse sodelujoče in zainteresirane osebe. Po tem začne s preiskavo in pregledom ter na koncu, v največ 18 mesecih od začetka formalnega roka, izda odločbo, s katero:

- a) ugotovi, da po spremembah, ki jih je podala država članica, ukrep ne predstavlja državne pomoči;
- b) pomoč odobri;
- c) pomoč odobri pod določenimi pogoji ali
- d) pomoč zavrne.

Če odločbe ne izda, jo mora, če tako želi država članica, s podatki, ki jih ima, izdati v dveh mesecih. Če nima dovolj podatkov, izda negativno odločbo. Država članica mora ob negativni ali pogojni odločbi nemudoma upoštevati in ukrepati v skladu z odločbo. Če obveznosti ne izpolni, jo Komisija lahko nemudoma naslovi na Sodišče Evropskih skupnosti (Potočnik et al., str. 530–531, 536–546). Vse dokler Komisija ne odloči, pa država brez odobritve pomoči ne sme izvršiti.

Če povzamem, je dejavnost Komisije na področju konkurenčne politike povezana s prav vsako vejo njenega delovanja. Na področju predlaganja zakonodaje sodeluje in predlaga nove zakone. S pomočjo izkušenj oblikuje merila na področju konkurenčne politike in tako vpliva na to, da bo, ko bo zakon sprejet, treba slediti tudi smernicam s področja konkurenčne politike. Komisija pa lahko ukrepa tudi, če se zakonodaja ne spoštuje, saj ima pristojnosti tudi na področju izvrševanja in uveljavljanja zakonodaje. V najslabšem primeru lahko sledi celo tožba na Evropsko sodišče.

4.2.2 Evropsko sodišče

Pravo EU je postalo primarno pred notranjo zakonodajo. Prav tako je od leta 1984 uveden neposredni učinek prava Unije v državah članicah, kar pomeni, da se lahko evropski državljani pred nacionalnimi sodišči sklicujejo na pravo EU. Tako mora vsaka država članica spoštovati zakone in podzakonske akte, saj v nasprotnem primeru lahko odgovarja Sodišču. Sodišče evropskih skupnosti sestavljajo tri sodišča: Sodišče, Sodišče prve stopnje in Sodišče za uslužbence. Na področju konkurenčne politike sta pomembna le Sodišče in Sodišče prve stopnje, ki ima nalogo, da pomaga Sodišču samemu, in ju bom v nadaljevanju obravnavala kot eno – Sodišče. Pravna podlaga za delovanje teh dveh institucij sta Pogodba o Evropski skupnosti in Statut sodišč. Skupaj nalagata Sodišču pristojnosti, ki se delijo v dve skupni, in sicer na posredne ali neposredne tožbe. Pri posrednih gre pravzaprav za predhodno odločanje. To se uporablja pri sodelovanju Sodišča z nacionalnimi sodišči, ko nacionalno sodišče potrebuje pomoč ali razjasnitev vprašanja, ko samo odloča na nacionalni ravni, pa ga zanima mnenje Sodišča. To mu mnenje posreduje, nato pa nacionalno sodišče odloči skladno z mnenjem, ki je zavezujoče za odločitev. Pri neposrednih tožbah pa gre za:

- tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti,
- ničnostno tožbo,
- tožbo zaradi molka organa,
- odškodninsko tožbo in
- pritožbe.

Tožba zaradi neizpolnitve obveznosti omogoča sodišču nadzor nad tem, ali države članice izpolnjujejo obveznosti, ki so jim naložene na podlagi prava Skupnosti. Postopek na področju konkurenčne politike sproži Komisija, ki to najpogosteje naredi, ali druga država članica. Če Sodišče ugotovi nepravilnost, jo mora država članica nemudoma odpraviti. Če tega ne naredi, ji lahko Sodišče na predlog Komisije naloži plačilo pavšalnega zneska in/ali denarne kazni.

Vsaka pravna ureditev potrebuje nadzor nad akti, ki jih sprejemajo njeni organi, saj se lahko zgodi, da zakonodajalec prav tako kot vsak posameznik oziroma pravna oseba krši pravni red in načela, na katerih le-ta temelji. Zato obstaja *ničnostna tožba*. Pri ničnostni tožbi tožeča stranka zahteva razglasitev ničnosti akta institucije oziroma (v primeru konkurenčne politike) Komisije in njene izdane uredbe ali odločbe. Razlogi za izpodbijanje so po Potočniku (Potočnik et al., 2004, str. 139) naslednji:

- da institucija ni bila pristojna za sprejetje zakonodajnega ukrepa,
- da je bil pri sprejemanju predpisa močno kršen postopek,
- da je s sprejetim predpisom kršena sama PES,
- da je kršeno kako drugo pravilo, ki se nanaša na PES ali
- da je institucija pri sprejemanju zakonodajnega ukrepa zlorabila pooblastila.

Ko gre za nadzor zakonitosti nedelovanja institucij, pa v poštev pride *tožba zaradi molka organa*. Vloži se lahko le, če je bila institucija prej pozvana k delovanju. Če se ugotovi nezakonitost opustitve, mora institucija ustrezno ukrepati za izločitev te nezakonitosti. Pristojnost si enako kot pri ničnostnih tožbah delita Sodišče in Sodišče prve stopnje (Sodišče Evropskih skupnosti – Sodišče prve stopnje, 13. 11. 2008).

V tožbi, s katero se zahteva odškodnina, lahko Sodišče odloči o odškodninski odgovornosti Unije in njenih institucij za škodo, ki so jo pri opravljanju svojega dela povzročili uslužbenci institucij Skupnosti. *Odškodninska tožba* je samostojna, to pomeni, da ne potrebuje uspešno izpodbijane tožbe ali tožbe zaradi molka organa in lahko jo vložijo vsi posamezniki, in sicer, če se zgodi kaj od naslednjega: kršitev pristojnosti, molk organa, sprejetje akta s pravnimi napakami, opustitev obvestila, nespoštovanje internih aktov ali kršitev zaupnosti podatkov. Če tožniku uspe, mora EU plačati odškodninski znesek (Potočnik, 2004, str. 144).

Postopek *pritožbe* se, v nasprotju z omenjenimi, ne začne pred Evropskim sodiščem, ampak pred domačim sodiščem, ki, ko pride do vprašanja prava Unije, prekine postopek, postavi in pošlje vprašanje Sodišču, počaka na odgovor in nato samo reši spor z odločitvijo, v kateri se vidi tudi odločitev Sodišča. S pritožbo se močno kaže načelo, ki zagotavlja enako uporabo prava Skupnosti na celotnem območju EU, saj dan odgovor na vprašanje posledično vpliva na vse podobne zadeve za vnaprej.

4.3 PRIMERI SODNE PRAKSE V EVROPSKI UNIJI

V nadaljevanju bom predstavila primere, ki so bili v pristojnosti Evropske komisije.

- a) V prvem primeru gre za kartel, in sicer za prodajo avtomobilov med državami članicami. Leta 1998 je Evropska komisija dobila veliko pritožb zoper podjetje Volkswagen AG, ki naj bi svojim italijanskim trgovcem prepovedalo izpolnjevati naročila nemških in avstrijskih kupcev, ki so jih pritegnile nižje cene v Italiji. Komisija je podjetju naložila globo v višini 90 milijonov EUR, saj je za proizvajalce avtomobilov nezakonito, da odvrta svoje trgovce od prodaje avtomobilov kupcem iz drugih držav članic EU. Komisija je tudi vsakih šest mesecev objavila pregled cen avtomobilov pred obdavčitvijo v vseh državah članicah EU, da bi potrošnikom pomagala ugotoviti, kje je avtomobil, ki ga želijo kupiti, najcenejši (Evropska komisija – Zagotavljanje poštenega ravnanja podjetij, 28. 10. 2008).
- b) V naslednjem primeru gre za združitev v farmacevtskem sektorju. Komisiji sta bili priglašeni dve veliki združitvi, in sicer Sanofi/Synthélabo in Pfizer/Pharmacia. Ker je komisija zaznala možnost škodljivega vpliva združitve na konkurenco (zaradi omejitve izbire nekaterih zdravil bolnikom), se z združitvijo ni strinjala. V obeh primerih so stranke po tem predlagale prenos nekaterih svojih izdelkov na tekmece, in Komisija se je nato strinjala z združitvijo. Menila je, da bo to ponovno vzpostavilo konkurenco na trgih, in se bo tako zaščitil interes bolnikov (Evropska komisija – Presoja združitev podjetij, 29. 10. 2008).
- c) Tretji primer je s področja državnih pomoči. Italijanski proizvajalec avtomobilov Fiat je zaprosil za odobritev pomoči za usposabljanje v višini 38 milijonov EUR, za izboljšanje znanja delavcev, katerih delovna mesta so bila ogrožena zaradi racionalizacijskih ukrepov, ter da bi se lahko prilagodili spremembam in zahtevam v proizvodnem procesu. Ker je znano, da je Komisija na splošno zelo naklonjena ukrepom pomoči za usposabljanje, je tudi tokrat odobrila pomoč. Njen argument je bil, da je usposabljanje pomemben dejavnik za doseganje večje konkurenčnosti evropskega gospodarstva na svetovnih trgih (Evropska komisija – Nadzor nad dodeljevanjem državnih pomoči, 29. 10. 2008).

V sledečih točkah pa bom podala primere iz pristojnosti Evropskega sodišča, ki so se odvili v letih 2007 in 2008.

- *Primer neizpolnitve obveznosti države na področju državne pomoči leta 2008*

Šlo je za to, da Grčija ni izvršila sodbe Sodišča z dne 12. 5. 2005. Vse se je začelo, ko je Grčija dodelila družbi Olympic Airways pomoč in s tem kršila člene odločbe, ki jo je Komisija izdala 11. 12. 2002. Zato so predlagali določitev denarne kazni.

- *Primer sprejetja predhodne odločbe na področju državne pomoči leta 2008*

Predhodna odločba je bila sprejeta, ker je obstajala možnost, da država članica ne izterja povračila nezakonito izplačane pomoči, ki jo je Komisija na predlog tretjega razglasila za združljivo s skupnim trgom.

- *Primer ničnosti odločbe na področju državne pomoči leta 2007*

V tem primeru je sodišče razglasilo delno ničnost dokončne Odločbe Komisije o določenih državnih pomočeh danski oblasti, podeljenih v korist danskemu izdajatelju televizijskega programa TV2, s katero je bila prekomerna kompenzacija (izplačana TV2 za izvajanje javne službe) razglašena za nezdružljivo s skupnim trgom.

- *Primer pritožbe zoper odškodninsko tožbo na področju konkurence leta 2007*

Takrat je bila izvedena pritožba zoper sodbo Sodišča prve stopnje iz leta 2005 v zadevi Holcim (Nemčija) proti Komisiji. S to je Sodišče zavrglo odškodninsko tožbo, ki je sledila razglasitvi ničnosti odločbe Komisije o naložitvi globe v postopku iz 81. člena ES za povračilo stroškov bančne garancije, določene za preprečitev takojšnjega plačila te globe.

- *Primer pritožbe na področju konkurence leta 2007*

Šlo je za pritožbo zoper sodbo Sodišča prve stopnje v zadevi Independent Music Publishers in Labels Association proti Komisiji. Z njo je Sodišče prve stopnje za nično razglasilo odločbo Komisije o združljivosti koncentracije, ki se je nanašala na vzpostavitev skupnega podjetja Sony in Bertelsmann na področju glasbe.

4.4 SLOVENIJA IN KONKURENČNA POLITIKA

Kot sem že omenila, imata na ravni EU na področju konkurenčne politike največ pristojnosti Evropska komisija in Sodišče evropskih skupnosti. V Skupnosti je določeno,

da je kot primarno treba spoštovati in upoštevati pravo EU, šele potem pa pravo posamezne države. S tem je tudi določeno, da na področju konkurenčne politike poleg Komisije in Sodišča sodelujejo tudi nacionalni organi, ki so pristojni za opravljanje te funkcije na ravni posamezne države članice. V Sloveniji je za to pristojen Urad za varstvo konkurence, ki sodeluje s Vrhovnim sodiščem. Urad je organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo in je nastal leta 1994. Pravni predpisi, ki jih uporablja Urad, so poleg prava EU še:

- Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1),
- Uredba o vsebini in zahtevanih elementih obrazca za priglasitev koncentracije podjetij (Uradni list RS, št. 4/2000, 36/2008),
- Uredba o skupinskih izjemah (Uradni list RS, št. 69/2002, 109/2002 in 6/2003) in
- Navodilo o načinu in pogojih določanja upoštevanega trga (Uradni list RS, št. 83/2000 in 69/2002).

Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence je bil nazadnje spremenjen 11. 4. 2008. Ureja omejevalna ravnanja, koncentracije podjetij, omejevanje konkurence ter ukrepe za preprečevanje omejevalnih ravnanj in koncentracij, ki omejujejo konkurenco, kadar povzročijo ali lahko povzročijo učinke na ozemlju Republike Slovenije. Prav tako ta zakon določa pristojen organ – Urad za varstvo konkurence (Uradni list – Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence, 7. 11. 2008). Vemo, da so na področju koncentracij obvezne priglasitve. Pri nas je treba koncentracije priglasiti Uradu za varstvo konkurence, in sicer skladno s pravili, navedenimi v Uredbi o vsebini in zahtevanih elementih obrazca za priglasitev koncentracije podjetij (Uradni list – Uredba o vsebini in zahtevanih elementih obrazca za priglasitev koncentracije podjetij, 11. 11. 2008). Naslednji predpis, ki ga uporablja Urad, je Uredba o skupinskih izjemah, ki navaja vse izjemne primere s področja konkurence in določa, kako ravnati v takšnih primerih (Uradni list – Uredba o skupinskih izjemah, 7. 11. 2008). Zadnji pravni predpis, Navodilo o načinu in pogojih določanja upoštevanega trga, pa opredeljuje način in pogoje določanja upoštevanega trga kot osnovo za izračun tržnega deleža za potrebe postopkov – nalaganje glob (Uradni list – Navodilo o načinu in pogojih določanja upoštevanega trga, 7. 11. 2008).

Urad je razdeljen na dva sektorja – sektor ekonomske analitike ter sektor za pravna vprašanja in preiskovalna dejanja. Prvi sektor izvršuje analitične, strokovne in svetovalne naloge predvsem na področju definiranja upoštevanih geografskih in proizvodnih trgov, priglasitve koncentracij, omejevalnih sporazumov, zlorab prevladujočega položaja. Prav tako analizira razmere na trgu, ki so pomembne za razvoj pravične in svobodne konkurence, in opravlja analize statističnih podatkov. Drugi sektor ima nalogo, da ugotavlja kršitve omejevalnih sporazumov, prevladujoče položaje na trgu in zlorabe navedenih položajev. Prav tako presoja skladnost koncentracij s pravili konkurence ter nudi strokovno pomoč pri pripravi vlog za sodišča. Pomaga mu posebej za to

ustanovljen oddelek za preiskovalna dejanja, ki deluje, da bi preprečil omejevanje konkurence, ter Komisiji in nacionalnim organom nudi pomoč pri preiskavah (Letno poročilo Urada za varstvo konkurence 2006, 29. 10. 2008).

Bistvo Urada za varstvo konkurence je nadzor nad izvajanjem zakonodaje, in sicer 81. in 82. člena Pogodbe o Evropski skupnosti ter Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence. Njegove naloge so, da analizira razmere na trgu, ki so pomembne za razvoj učinkovite konkurence, da vodi postopke in izdaja odločbe v skladu z zakonom, in da hkrati Državnemu zboru Republike Slovenije in Vladi daje neobvezujoča mnenja o splošnih vprašanjih iz svoje pristojnosti.

Urad varuje konkurenco v upravnem in prekrškovnem postopku ter v civilnem in kazenskem postopku. V upravnem postopku je njegova dolžnost preiskovanje omejevalnih ravnanj. Če urad sumi, da gre za omejevalno ravnanje, mora s sklepom o uvedbi postopka začeti postopek pred Uradom za varstvo konkurence, ravnanje preiskati in izdati odločbo. Če se pojavi sum, da bi omejevalno ravnanje lahko pomembno vplivalo na trgovanje med državami članicami, se mora to prijaviti Evropski komisiji (Letno poročilo Urada za varstvo konkurence 2006, 1. 12. 2008).

Naslednji postopek je na področju združevanj in se začne s prigravitvijo. Če se podjetja nameravajo združiti, je po pravu EU določeno, da je treba prigrasiti vsak namen združevanja, še preden se le-to opravi, in sicer:

- če skupni letni promet v koncentraciji udeleženih podjetij skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije presega 35 milijonov EUR,
- če letni promet prevzetega podjetja skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije presega 1 milijon EUR.

Prav tako je prigrasitev obvezna, če tržni delež vseh udeleženih podjetij presega 60 % na trgu Republike Slovenije (Uradni list – Ukaz o razglasitvi Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence, 1. 12. 2008).

Ko urad prejme prigrasitev, jo preveri. Če obstaja utemeljen sum nezakonite združitve, izda sklep o začetku postopka preiskave, po koncu katere mora v 60 delovnih dneh izdati odločbo, s katero dovoli ali zavrne združitve. Tako kot pri primeru omejevalnih ravnanj tudi tukaj zadeve z razsežnostjo Skupnosti urad prepusti Komisiji. Kadar pa pride do kršitev in se sklene sporazum o omejevanju konkurence, se ne prigrasi združitve, ko je to potrebno, ali pa se zlorabi prevladujoč položaj, urad kot pristojen za odločanje o prekrških izda odločbo in kršitelju naloži globo. Pred tem mora seveda kršitelja pisno obvestiti. Glede višine glob je na področju omejevanja konkurence določeno, da se sme naložiti globo v višini do 10 % letnega prometa podjetja v

predhodnem poslovnem obdobju, in sicer pravni osebi, samostojnemu podjetniku posamezniku ter posamezniku, ki samostojno opravlja poklicno dejavnost. Odgovorna oseba pravne osebe ali samostojnega podjetnika posameznika pa je kaznovana z globo od 5.000 do 10.000 EUR. Če je narava prekrška zelo huda, se ta kazen poviša na od 15.000 do 30.000 EUR. Na področju koncentracij je določena višina do 10 % za enake primere kot pri omejevanju konkurence, če:

- se uradu ne priglasijo združitve ali se je ne priglasijo v roku;
- se v nasprotju z zakonom izvršuje pravice in obveznosti;
- se ne izpolni korektivnih ukrepov, obveznosti, določenih v odločbi;
- se ravna v nasprotju z odločbo o neskladnosti združitve s pravili konkurence.

Prav tako je globa določena za odgovorne osebe, pravne osebe ali samostojnega podjetnika posameznika, in sicer od 5.000 do 10.000 EUR, če gre za hudo kršitev, pa tudi od 15.000 do 30.000 EUR. Novost je, da se globa naloži tudi fizični osebi, ki nadzoruje najmanj eno podjetje, in sicer v višini od 3.000 do 5.000 EUR ter v primeru hude kršitve od 10.000 do 15.000 EUR.

Urad vodi in za njegovo dejavnost odgovarja njegov direktor. Pri odločanju o prekršku pa se vsakokrat oblikuje senat, sestavljen iz direktorja urada kot predsedujočega senatu in še dveh oseb, ki sta zaposleni na uradu. Ti se posvetujejo in glasujejo o zadevi izven javnosti. Obvezna je večina, in ko izglasujejo odločitev, se izda akt, s katerim je postopek pred uradom zaključen. Pri izvajanju nalog in pristojnosti je Urad neodvisen in samostojen. Ima pravico, da od tistih, ki imajo po zakonu to dolžnost (na primer državni organi, organi lokalnih skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter drugi, ki razpolagajo s podatki, potrebnimi za odločitev), zahteva, da brezplačno posredujejo potrebne podatke.

Zaradi pravnega varstva se lahko stranka zoper vsako odločbo urada pritoži na Vrhovno sodišče, ki je pristojno na tem področju. Sodišče prednostno pregleda dokumente v širini obtožb in ugotovi, ali je res šlo za kršenje zakona s strani urada. Prav tako je naloga sodišča, da nemudoma obvesti Komisijo ali urad, če prejeme v obravnavo odločbo, ki se nanaša na 81. in 82. člen PES.

5 KRŠITVE PROTIMONOPOLNE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI IN V SLOVENIJI TER USPEŠNOST SPOPADANJA Z NJIMI

5.1 KRŠITVE IN USPEŠNOST REŠEVANJA PROTIMONOPOLNE POLITIKE V REPUBLIKI SLOVENIJI S PRIMEROM

Na področju konkurenčne politike ima v Sloveniji nadzor nad izvajanjem zakonodaje protimonopolne politike Urad za varstvo konkurence. Na njihovi spletni strani sem pridobila podatke o končanih obravnavanih zadevah in kršitvah, ki jih ima zabeležene za vsako leto posebej po posameznih področjih – omejevalni sporazumi, zlorabe prevladujočega položaja in koncentracija. Rezultate prikazujem v spodnji tabeli.

Tabela 2: Izdane odločbe Urada za varstvo konkurence na posameznem področju od leta 2000 do leta 2007

VRSTA ODLOČBE/LETO	OMEJEVALNI SPORAZUMI	ZLORABA PREVLADUJOČEGA POLOŽAJA	KONCENTRACIJE	SKUPAJ
2000	9	3	39	51
2001	6	3	40	49
2002	5	1	48	54
2003	8	1	48	57
2004	2	4	62	68
2005	2	3	54	59
2006	4	1	47	53
2007	2	3	50	55

Vir: Urad za varstvo konkurence (2008)

Iz Tabele 2 je razvidno, da je na splošno število vseh izdanih odločb od leta 2000 z začetnih 51 naraščalo do leta 2004 na 68, potem pa je število začelo rahlo padati in v letu 2007 padlo na 55 izdanih odločb. Na ta rezultat je nedvomno vplivala tudi vključitev Slovenije v EU in s tem sprejetje prava EU ter podreditev in uporaba Uredbe 1/2003. Pri vseh treh kategorijah lahko opazimo, da je največ odločb izdanih na področju koncentracij oziroma združevanj, najmanj pa na področju zlorab prevladujočega položaja. To kaže na dve dejstvi: eden glavnih, če ne celo glavni vzrok za največje število izdanih odločb na področju koncentracij je, da Slovenija vsako leto postaja bolj zrela na gospodarskem področju. Želi si inovacij ter novih znanj, napredovanj, in tako se posledično odvije več združitvev, saj je, kot že omenjeno, združenim podjetjem lažje

konkurirati in se razvijati na trgu. Drugi razlog za majhno število odločb na področju zlorab prevladujočega položaja je majhen nacionalen trg, na katerem se te zlorabe precej hitro opazijo. Zato, tako Mlinarič (2001, str. 26), se tak način izkrivljanja konkurence pri nas ne odvija tako intenzivno (Mlinarič, 2001, str. 26).

Sledi predstavitev podatkov po posameznih področjih.

a)

Tabela 3: Izdane odločbe na področju omejevalnih sporazumov, vertikalnih in horizontalnih, po posameznih letih

PODROČJE/LETO	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ZAVRNITEV PRITOŽBE	0	0	0	0	0	0	0	0
NEGATIVNI IZVID	3	1	1	5	0	0	0	0
INDIVIDULANA IZJEMA	5	2	3	3	1	0	0	0
PREPOVEDNE ODLOČBE	1	3	1	0	1	2	2	2
SODBE SODIŠČA	0	1	1	3	0	0	0	0
NOVI PRIMERI	4	10	3	10	2	5	2	5

Vir: Urad za varstvo konkurence (2008)

Na področju omejevalnih sporazumov je bilo v začetnih štirih letih več rešenih primerov, kot pa se jih je na novo začelo. Z letom 2004 pa se je številka obrnila, saj je bilo na novo začetih primerov več, kot pa je bilo rešenih primerov, kar kaže na upad učinkovitosti delovanja Urada. V vseh teh letih se ni zgodila nobena zavrnitev pritožbe, bilo pa je 10 negativnih izidov. Posamezno izjemo so dopustili 14-krat, in sicer v letih od 2000 do 2004, po tem pa na Uradu niso storili nobene izjeme pri odobritvi. Prepovednih odločb je bilo več v zadnjih štirih letih, in sicer sta bili v primerjavi s prvimi štirimi leti dve več.

b)

Tabela 4: Izdane odločbe na področju zlorab prevladujočega položaja

PODROČJE/LETO	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ZAVRNITEV PRITOŽBE	1	2	1	0	1	2	0	2
NEGATIVNI IZVID	1	1	0	0	0	0	0	0
PREPOVEDNE ODLOČBE	1	0	0	1	3	0	1	2
SODBE SODIŠČA	0	0	0	1	0	0	0	0
NOVI PRIMERI	3	4	4	2	5	1	3	8

Vir: Urad za varstvo konkurence (2008)

Na področju zlorab prevladujočega položaja je zanimivo, da je na splošno v letih od 2000 do 2007 več novih primerov, kot pa je bilo rešenih. Novih primerov je bilo skupaj 30, rešenih pa za 10 manj, torej 20. Iz Tabele 4 je razvidno, da je bilo pritožb kar nekaj, saj je bilo zavrnitev le-teh v vseh letih devet. Urad za varstvo konkurence je izdal osem prepovednih odločb, največ od teh v letih od 2004 do 2007. Sodišče je razsodilo le v enem primeru, in sicer leta 2003.

c)

Tabela 5: Izdane odločbe na področju koncentracij

PODROČJE/LETO	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ODOBRITVE	31	27	46	40	57	43	40	42
POGOJNE ODOBRITVE	4	4	2	8	1	0	0	0
PREPOVED KONCENTRACIJE	0	0	0	0	0	0	0	0
KONCENTRACIJA NI PODREJENA ZPOmK	4	6	0	0	4	11	7	8
**SODBE SODIŠČA	0	0	0	0	0	0	0	0
NOVI PRIMERI	36	49	49	59	53	41	40	52

Vir: Urad za varstvo konkurence (2008)

Na področju koncentracij je bilo v letih 2000–2007 skupno 379 novih primerov ter 385 rešenih, kar je v primerjavi z ostalima dvema področjema kar velika številka. Razlog za to, da je Urad najbolj dejaven na področju koncentracij, je, da se Slovenija razvija, podjetja se zaradi želje po večjem uspehu in zaradi pomanjkanja denarja ali proizvodnih dejavnikov ter želje po novih znanjih in inovacijah vedno bolj koncentrirajo, to pa posledično pomeni več dela za Urad. V zadnjih štirih letih preučevanega obdobja (2004–2007) je bil Urad na splošno bolj aktiven kot pred letom 2004, za kar menim, da je vzrok pridružitve Slovenije k EU in sprejema nove, posodobljene zakonodaje in s tem pridobitev novih pristojnosti za Urad. Dejstvo, da Urad v vseh preučevanih letih ni izdal nobene prepovedi koncentracije in da tudi sodišče ni obravnavalo nobene zadeve s tega področja, pa kaže na to, da Urad koncentracije spodbuja. Menim, da je k temu (tako kot na ostalih področjih) tudi tu pripomogla uvedba EU zakonodaje skupaj z novo, prenovljeno Uredbo 1/2003, ki je poenostavila priglasitve na področju koncentracij. Največji vpliv je po mojem mnenju imela za to področje tudi boljša birokratska ureditev pri priglasitvah, saj so izdali jasnejša navodila, in to je bodočim uporabnikom olajšalo priglasitve, kajti od takrat naprej so točno vedeli, kakšen je postopek in kaj morajo za to storiti oni sami. Na to kaže tudi podatek, da je bila leta 2004, ko smo to zakonodajo

uvedli, le ena pogojna odobritev, kasneje pa nobene več. Z Uredbo 1/2003 se je uvedla tudi novost, da so bodoči želeni člani koncentracij morali sami ugotoviti, ali je za priglasitev pristojen Urad ali ne. Posledično je bilo tudi več ugotovitev, da zadeva ne spada v pristojnost Urada – teh je bilo v obdobju 2000–2003 zgolj 10, po letu 2003 pa kar trikrat več.

Eden najbolj odmevnih primerov zadnjih časov, katerega vpliv sem občutila tudi sama, je primer Mobitel. Predstavila ga bom, ker menim, da je ta primer občutno vplival na razvoj razmer na področju mobilnih telekomunikacij v Sloveniji.

Proti podjetju Mobitel je bil 20. 6. 2003 uveden postopek s strani Urada za varstvo konkurence, zaradi domnevne zlorabe prevladujočega položaja na trgu mobilnih telekomunikacij. Zahtevo je vložila Vega, ki je bila takrat tretji operater v Sloveniji. Urad je ugotovil naslednje:

- da Mobitel zaradi visokega tržnega deleža določa ceno storitev mobilne telefonije;
- da morajo Mobitelovi tekmeci za preživetje svoje cene nenehno zniževati s cenejšimi klici znotraj lastnega kot tudi v druga mobilna omrežja in
- da Mobitel s skoraj 80-odstotnim deležem na trgu mobilne telefonije uporabnike zavezuje z nesorazmernimi pogodbenimi pogoji in z aneksi k naročniškim pogodbam.

Po teh ugotovitvah je imel, kot je bilo po zakonu določeno, Mobitel 20 dni časa, da se izreče o ugotovitvah in predloži dokaze o možnih novih dejstvih ali nove dokaze, nato pa je Urad sprejel dokončen sklep (Mobitel omejuje konkurenco, 10. 12. 2008).

Po dolgotrajnem postopku je Mobitel predložil in predlagal zaveze z januarjem 2005. Junija istega leta je Urad v svoji delni odločbi odredil, da se zahtevke Vege zavrne, hkrati pa sprejel Mobitelove predlagane zaveze, ki naj bi jih le-ta uresničil do 1. 5. 2009. Tako so bile leta 2005 na podlagi zavez vidne spremembe, in sicer aparati v Mobitelovih naročniško-prodajnih akcijah niso bili več zaklenjeni na operaterja, Mobitel pa je po preteku obdobja vezave zagotavljal tudi brezplačno odklepanje aparatov, kupljenih v preteklih naročniško-prodajnih akcijah. Poleg navedenega je Mobitel vsem, ki so naročniško razmerje GSM sklenili pred 1. 5. 2005 in se jim je obdobje vezav izteklo po 1. 5. 2007, brez dodatnih stroškov skrajšal dobo vezave do vključno tega datuma. Leta 2006 je Urad prejel poročilo Mobitela, ga preučil in ugotovil, da Mobitel v celoti izpolnjuje zaveze, ter jih zaradi dobrega učinka pustil v veljavi vse do 1. 5. 2009 (Urad za varstvo konkurence – Izjava za javnost – Mobitel, 10. 12. 2008).

5.2 KRŠITVE IN USPEŠNOST REŠEVANJA KONKURENČNE POLITIKE V EVROPSKI UNIJI S PRIMERI

5.2.1 Karteli

Karteli so že od nekdaj ciljna točka pri doseganju konkurenčne politike. Zadnja leta komisarji prednostno poudarjajo, da se bodo najbolj posvetili odvratanju od kartelov ter preprečevanju nastanka le-teh, saj karteli povzročajo največjo škodo na trgu s tem, ko umetno zvišujejo cene blaga in storitev, ko omejujejo ponudbo in hkrati ovirajo inovacije.

Sodeč po pridobljenih podatkih, ki so razvidni iz Tabele 6, jim to kar uspeva, saj zadnja leta kaže, da se število dokončnih odločb Komisije povečuje. To pomeni, da je Komisija bolj aktivna in tudi uspešna. Še posebej se to kaže po letu 2005, ko je bil ustanovljen poseben direktorat za kartele, s čimer se je število preiskav še povečalo.

Tabela 6: Končne odločbe Evropske komisije na področju kartelov

LETO	ŠTEVILO
2003	5
2004	6
2005	5
2006	7
2007	8

Vir: Evropska komisija (2008)

Ker je kartele na splošno zelo težko odkriti in dokazov o njihovem obstoju skorajda ni, je bil eden izmed razlogov za povečanje tudi ukrep oziroma obvestilo o prizanesljivosti iz leta 1996, leta 2002 in kasneje leta 2006. Bistvo tega obvestila je, da lahko tisti član kartela, ki poda kakršne koli oprijemljive podatke, ki so določeni v obvestilu, in s pomočjo katerih lahko Komisija začne preiskavo zoper kartel, zaprosi za imuniteto ali pa za znižanje globe. Če zaprosi za imuniteto in mu je le-ta odobrena, je globe oproščen, v drugem primeru pa se mu ta le zniža. V zadnji posodobitvi tega obvestila o prizanesljivosti iz leta 2006 pa je bila vanj vključena tudi možnost tako imenovanega zaznamka. Ta prijem je EU povzela po Združenih državah Amerike in omogoča podjetju,

ki želi vložiti prošnjo za imuniteto, da najprej prosi za zaznamek, ki mu omogoča, da je v čakanju na imuniteto, ter da ima določen čas, da zbere podatke in dokaze ter tako pridobi zahtevana dokazila za pridobitev imunitete (Bratina, Pravna praksa, 2007, str. 9–12). To zadnje obvestilo in tudi tista, ki so bila v veljavi prej, očitno dobro vplivajo na končni rezultat rešenih zadev. Dokaz je statistika. Na podlagi obvestila iz leta 2002 je bilo v letu 2006 kar 99 prošenj za znižanje globe ter 104 prošnje za imuniteto in izmed sedmih dokončnih odločb so štiri temeljile na obvestilu o prizanesljivosti. Leta 2007 je bilo 20 prošenj za imuniteto in 11 za znižanje glob. Kot še en razlog za uspešnost Komisije pa bi v sklopu z obvestilom o prizanesljivosti omenila še višino glob, določeno za kršitelje konkurenčne politike. Te se po najnovjšem zakonu določajo do višine 10 % celotnega letnega prometa glede na osnovni znesek, ki je sestavljen iz (a) teže kršitve, (b) trajanja kršitve, (c) oteževalnih okoliščin in (d) olajševalnih okoliščin:

a) teža kršitve

- manjše kršitve, kot so trgovinske omejitve, običajno vertikalne narave, vendar z omejenim vplivom na trg, in vplivajo samo na znaten, a relativno omejen del trga Skupnosti – od 1000 EUR do milijona EUR;
- resne kršitve, kot so horizontalne ali vertikalne omejitve, iste vrste kot zgoraj, vendar uporabljene bolj strogo, z večjim vplivom na trg in z učinki na širokih področjih skupnega trga – od milijona EUR do 20 milijonov EUR;
- zelo resne kršitve, ki so horizontalne omejitve, kot so cenovni karteli in kvote o delitvah trga ali druga ravnanja, ki ogrožajo pravilno delovanje enotnega trga, kot je porazdelitev domačih trgov, in povsem jasna zloraba prevladujočega položaja podjetij, ki imajo dejanski monopol – nad 20 milijonov EUR.

b) trajanje kršitve, ki lahko poveča znesek, in sicer:

- kratkotrajne kršitve (manj kot eno leto): brez povečanja zneska;
- srednje trajne kršitve (eno do pet let): povečanje zneska, določenega za resnost, do 50 % letno;
- dolgotrajne kršitve (več kot pet let): povečanje zneska, določenega za resnost, do 100 letno.

c) oteževalne okoliščine, kot so:

- ponovljena kršitev iste vrste in istega(-ih) podjetja(-ij);
- zavračanje sodelovanja s Komisijo ali poskusi oviranja pri izvajanju njenih preiskav;
- vloga vodje ali pobudnika kršitve.

d) *olajševalne okoliščine, kot so:*

- izključno pasivna ali "sledi svojemu vodji" vloga pri kršitvi;
- dejansko neizvajanje sporazumov o kršitvah;
- prenehanje kršitev takoj, ko poseže Komisija (zlasti, ko opravi preglede);
- kršitve, storjene kot rezultat malomarnosti ali nenamerno (Zakonodaja EU, 2. 12. 2008).

Prejšnje globe niso bile tako visoke in učinkovite. Kot primer na naslednji strani navajam tabelo, ki ponazarja deset najvišjih kazni.

Tabela 7: Deset najvišjih glob za kartele v EU

IME PRIMERA	LETO	ZNESEK (V EUR)
Car glass	2008	1 383 896 000
Elevators and escalators	2007	992 312 200
Vitamins	2001	790 515 000
Gas insulated switcher	2007	750 712 500
Candle waxes	2008	676 011 400
Synthetic rubber	2006	519 050 000
Flat glas	2007	486 900 000
Plasterboard	2002	458 520 000
Hydrogen peroxide and perborate	2006	388 128 000
Methacrylates	2006	344 562 500

Vir: Evropska komisija (2008)

Očitno je, da so bile vse najvišje kazni izrečene šele po letu 2000 in večina, kar osem od desetih najvišjih naloženih zneskov, je bilo naloženih po ali vključno z letom 2006! Razlog je tudi v spremenjenih smernicah za določanje glob, ki jih je Komisija sprejela junija 2006. Njihov namen je bil, da se okrepi zastraševalni učinek glob, in tako odvrne podjetja od kršenja pravil konkurence. Vendar pa tega niso storili s povišanjem zgornje meje za globo, kot bi lahko zmotno sklepali, temveč s povečanjem možnosti za to, da podjetjem dosodijo najvišjo globo. To je v novih smernicah omogočeno, ker se višina globe lahko zviša ali zniža tudi glede na olajševalne ali omejevalne okoliščine, kar povečuje možnost, da se naloži najvišjo možno globo. V podporo navedenim dejstvom v spodnji tabeli, ki prikazuje skupni znesek naloženih glob kršiteljem po posameznih letih, jasno vidimo, da se je znesek glob v štirih letih izjemno povišal.

Tabela 8: Globe, ki jih je naložila Komisija, po posameznih letih

LETO	ZNESEK V EUR
2003	404 781 000
2004	390 209 100
2005	683 029 000
2006	1 846 385 500
2007	3 338 427 700

Vir: Evropska komisija (2008)

Iz Tabele 8 je jasno razvidno tudi, da po letu 2004 naraščajo višine izrečenih glob, po letu 2006 pa so kazni že očitno večje. Tudi to lahko pripišemo novi ureditvi glede določanja glob in že prej omenjeni uspešnosti, ki sloni tudi na zelo visoki uporabi obvestila prizanesljivosti. Slednje je posledica visokih glob, saj podjetja, udeležena v kartelu, skrbijo visoke kazni ob primeru kršitve, zaradi česar prosijo Komisijo za prizanesljivost.

Na tem mestu je treba izpostaviti še eno prelomnico, ki je zamajala rezultate na vseh področjih. To je bila reforma pravil EU iz leta 2004, ko se je zgodila najobsežnejša posodobitev le-teh vse od leta 1962. Ta posodobitev je vsebovala obširno reformo nadzora nad državno pomočjo, nova, podrobnejša navodila za izvajanje določb 81. in 82. člena PES ter novo uredbo o koncentracijah. V praksi je to pomenilo bolj podrobne omejitve ter pravila, podkrepjena z leti pridobljenih izkušenj. Prav tako so se bolj ekonomično porazdelile tudi pristojnosti in posledično razbremenile delo Komisije.

5.2.2 Združitve

Uredba 139/2004 o koncentracijah med drugim omogoča lažje posredovanje primerov med pristojnimi državnimi organi in Komisijo in povzroči, da se zadeve čim bolj porazdelijo. Prav tako so uvedene tudi spremembe na področju poenostavljenega postopka za obravnavo določenih zadev, spremembe rokov ... Te spremembe so prinesle povečanje prigrasitev podjetij, saj so bile formalnosti bolj prijazne in razumljive za uporabnika. V Tabeli 9 vidimo porast prigrasitev na področju združitve po letu 2004. Na ta rezultat zagotovo vpliva tudi novo sprejeto pravilo Uredbe, ki daje možnost izrekanja denarnih kazni zaradi nesodelovanja strank. V tabeli vidimo tudi, da je bilo prepovednih odločb največ v letu 2001, lani zgolj ena, v letih 2002, 2003, 2005 in 2006 pa nobene, kar kaže na jasnost namena. Po drugi strani pa je (z izjemo manjšega padca leta 2002) razvidna konstantna rast števila končnih odločb po letu 2004. Tudi to kaže na uspešno in učinkovito delo Komisije na področju združitve.

Tabela 9: Statistika na področju združitv v EU

LETO	PRIGLASITVE	KONČNE ODLOČBE	PREPOVEDI
2000	330	354	2
2001	335	340	5
2002	277	275	0
2003	211	231	0
2004	247	242	1
2005	313	299	0
2006	356	352	0
2007	402	396	1

Vir: Evropska komisija (2008)

5.2.3 Državne pomoči

V sklopu reforme državne pomoči so bili sprejeti še ukrepi, s katerimi je Komisija želela doseči poenostavitev uradnih priglasitev s strani držav članic – odobritev smernic za državno pomoč za reševanje in prestrukturiranje podjetij v težavah. Bistvo tega ukrepa je bilo osredotočiti se na nadzor pomoči, ki bi lahko negativno vplivale in imele posledice za konkurenco, ter dati prednost obravnavi primerov, ki se tičejo izterjatev nezakonite pomoči, in zagotovitev, da se te odločitve na ravni držav članic res izvajajo.

Za izvajanje teh splošnih načel je v letu 2005 Komisija izdala Akcijski načrt, ki naj bi v petih letih pripeljal do dejanske popolne reforme na področju državnih pomoči. Ta načrt si je prizadeval države članice usmeriti v delovanje v skladu z Lizbonskim načrtom (da bodo povečale konkurenčnost evropske industrije, ustvarile nova delovna mesta, izboljšale javne storitve ...). Prav tako so z akcijskim načrtom želeli doseči racionalizacijo postopkov, bolje predstaviti pravila, da bodo še bolj jasna, in se bo tako zmanjšalo število pomoči, potrebnih za priglasitev, in še povečala učinkovitost sprejemanja odločitev. Učinkovitost sprejemanja odločitev je prav tako povzročila sprejetje ukrepa »de minimis« v letu 2006. Ta ukrep je določal, da državnih pomoči, nižjih od 200.000 EUR, ni treba priglasiti Komisiji. V Tabeli 10 vidimo, da je od leta 2003 število priglasitev malo upadlo, potem pa zopet naraslo, kar ne kaže na doseg zastavljenih ciljev. Vendar pa je po drugi strani v istem obdobju naraslo število sprejetih odločb, kar pomeni, da je bila Komisija kljub neželenemu večjemu številu priglasitev uspešna, saj je sprejela več odločb.

Tabela 10: Statistika na področju državnih pomoči po posameznih letih

LETO	SPREJETE ODLOČBE	PRIGLASITVE
2000	475	874
2001	451	840
2002	444	817
2003	374	639
2004	577	612
2005	746	678
2006	710	920
2007	629	777

Vir: Evropska komisija (2008)

5.2.4 Primeri

Zaradi njihove zanimivosti in zaradi boljše predstave o delu Komisije navajam še nekaj primerov s področja farmacije, embalaž in telefonije. Posebej bom izpostavila in obrazložila primer, ki je po mojem mnenju pomembno vplival na konkurenčno politiko in izvajanje le-te.

Leta 2005 je Komisija odločila in naložila globo v višini 60 milijonov EUR farmacevtski družbi Astra Zeneca. Razlog je bil, da je ta družba zlorabila svoj položaj tako, da je sprevrnila postopke za dajanje farmacevtskih izdelkov v promet in sistem zaščite patentov, da bi odložila dajanje konkurenčnih generičnih zdravil v promet. To je bila ena izmed odločitev Komisije, ki je predstavila nov vidik glede na dosedanjo prakso (Poročilo o politiki konkurence za leto 2005, str. 36). Naslednje leto je bila globa naložena skupini Tomra. V marcu ji je Komisija dodelila 24 milijonov EUR globe, ker je zlorabljala prevladujoč položaj na trgu naprav za zbiranje rabljene embalaže pijač, in sicer z uporabo izključnih sporazumov, količinskih zavez in popustov za zvestobo (Evropa – Splošna poročila, 8. 11. 2008).

V letu 2007 je bilo oglobljeno podjetje Telefonica, ker je več kot pet let ponujalo nepravilne cene za širokopasovni dostop na španskem trgu, in sicer zaradi razlike med veleprodajnimi cenami, ki jih je zaračunavalo konkurentom, in maloprodajnimi cenami, ki jih je zaračunavalo svojim strankam. Komisija je Telefonico junija oglobila za 151 milijonov EUR (Poročilo o politiki konkurence za leto 2007, str. 3).

Posebej pa bi izpostavila naslednji primer z istega področja, ki je veliko prispeval k razvoju konkurenčnega prava. Prav tako je zanimiv, ker ni aktualen le za Evropo, temveč tudi za ZDA. Pritegnil me je predvsem zato, ker so o tej isti zadevi v ZDA odločali na izvensodni obravnavi in se na koncu pogodili z ministrstvom in zveznimi

državami, medtem ko so v Evropi to vzeli izjemno resno in rešili primer ter ga ustrezno oglobili. Tako je EU jasno izrazila resno zavzetost za boj proti kršenju politike konkurence. Gre za primer Microsoft, ki je dobil globo v višini kar 1666 milijonov EUR. Vse se je začelo leta 2003 po več letih preiskovanja s strani Komisije, ki je hotela ugotoviti, ali gigant protipravno izkorišča svoj prevladujoč položaj na trgu operacijskih sistemov za osebne računalnike za to, da bi si podoben položaj pridobil tudi na trgu operacijskih sistemov za strežnike. Takrat je Komisija giganta opozorila, naj preneha z omejevalnim ravnanjem.

Prav tako je Komisija želela pregledati tudi povezovanje aplikacije Windows Media Player z operacijskim sistemom sistemov za strežnike Windows, saj naj bi, po mnenju takratnega komisarja za konkurenco Maria Montija, to Microsoftovim konkurentom zmanjševalo možnosti za ponujanje sorodnih aplikacij potrošnikom, Microsoftu pa je omogočalo zaračunavanje višjih cen.

Tako je Komisija sestavila spisek s predlaganimi ukrepi, med drugim tudi, da Microsoft izda verzijo Windowsov, ki ne bi vključevala Windows Media Playerja, ter mu čas za izvedbo določila do septembra. Ker gigant ni upošteval predlaganih predlogov, mu je bila 24. 3. 2004 naložena globa v višini rekordnih 497 milijonov EUR kazni zaradi zlorabe monopolnega tržnega položaja na področju operacijskih sistemov. To je bila do tedaj najvišja kazen, ki so jo kadarkoli naložili zaradi kršenja konkurence. Gigant se je na odločitev Komisije pritožil na Sodišče, Komisija pa mu je do odločitve Sodišča zamrznila izvajanje ukrepov, ki jih mora opraviti.

22. 12. 2004 je Sodišče prve stopnje odločilo v prid Komisije in naložilo, da se morajo vsi določeni ukrepi tudi izvesti. To je pomenilo, da bo moral Microsoft evropskem trgu ponuditi svoj operacijski sistem Windows brez predvajalnika multimedijskih datotek Media Player, konkurentom na trgu programske opreme pa bo moral razkriti kodo Windowsov, s čimer bi omogočili učinkovito komunikacijo njihovih izdelkov z Microsoftovimi.

Aprila 2005 je sedanja komisarka za konkurenco Neelie Kroes opozorila, da navkljub temu, da je po odločitvi preteklo že kar nekaj časa, gigant naloženih mu ukrepov ne uresničuje popolnoma. Napovedala je še, da bodo sledili formalni ukrepi, če Microsoft tega ne stori. Gigant se ni vdal in je še enkrat vložil pritožbo, saj ni hotel razkriti kode za Windows, s katero bi omogočil boljše povezovanje, vendar ta pritožba ni bila odobrena, zato Microsoftu ni preostalo nič drugega, kot da uresniči navedeno. Ne glede na to pa Microsoft še vedno ni hotel oddati vse zahtevane dokumentacije. Tako je bil zopet opomnjen, a vse do oktobra 2006 ni spoštoval zahtev Komisije. Zaradi tega ga je 27. 2. 2008 Komisija ponovno oglobila, tokrat za vrtoglavih 899 milijonov EUR. Kot razlog je navedla nespoštovanje odločitve Komisije iz marca 2004 vse do oktobra 2007 in možnost, da je v tem času lahko podjetje zaračunavalo previsoke cene za dostop do

informacij, in je tako zlorabilo svoj monopolni položaj na trgu (Slovenska tiskovna agencija, 11. 12. 2008).

To je bil prvi primer v vsej 50-letni zgodovini politike konkurence EU, da je morala Komisija izreči kazen zaradi neupoštevanja protimonopolne odločitve. Menim, da je imel zelo dober učinek tudi na ostala podjetja ter jim dal misliti, da se ne splača nasprotovati Komisiji, ampak ji je bolje ugoditi.

Po drugi strani pa me je presenetilo dejstvo, da v istem primeru Amerika ni storila ničesar. Sklepam, da so temu botrovale politično-ekonomsko-lobistične igre, saj je na podlagi današnje protimonopolne zakonodaje skorajda neizvedljivo da država, ki ima tako dobro urejeno področje konkurenčne politike, pri takem primeru ne bi ukrepala.

6 ZAKLJUČEK

Želja posameznika po čim večjem dobičku obstaja že od nekdaj, posebej izrazito pa je opazna sedaj, ko imamo odprt skupen trg, na katerem bo ta dobiček res mogoče zaslužiti. Vendar bo to možno samo ob ugodnem in zdravem ravnovesju na trgu – ob zdravi konkurenci. Da bi to zdravo konkurenco obdržali, moramo sodelovati in si med seboj pomagati ter spoštovati pravo in usmeritve naše velike skupnosti, Evropske unije.

Dejstvo je tudi, da so kršitve vedno bile in vedno bodo. Vedno se najde nekdo ali neka skupina ali podjetje, ki mu želja po dobičku predstavlja neizpodbiten cilj, ki bi ga rad dosegel s kar najmanj truda in neskladno s pravili. Število teh, ki kvarijo razmere na trgu, je z vsako širitvijo EU večje, zato ga je v korist vseh treba zmanjšati, kolikor se le da.

Za to naj bi poskrbele institucije, ustanovljene v ta namen. Na evropski ravni ima pristojnosti v rokah Evropska komisija skupaj s Sodiščem evropskih skupnosti, na nacionalni pa Urad za varstvo konkurence ter sodišče. Vse države članice imamo na skupnem trgu enaka splošna pravila, ki jih moramo upoštevati pri zagotavljanju zdrave konkurence. Ta splošna pravila posamezni državi članici dajejo okvire, znotraj katerih si potem države oblikujejo svoja pravila. Prav to pa je velik problem pri zagotavljanju zdrave konkurence, saj se v vsaki državi članici posamezna zadeva obravnava malce drugače. Da bi to nepravilnost odpravili, so leta 2004 naredili reformo konkurenčnega prava. Pred to reformo so se pojavljala vprašanja in problemi na različnih področjih. S širitvami se je npr. povečevala površina Evropske unije, vedno več je bilo podjetij, posameznikov, ki bi utegnili negativno vplivati na konkurenčno politiko. Prav tako je bilo zaradi ohlapne ureditve nekaterih področij konkurenčne politike veliko nejasnosti, kar je podaljševalo že tako dolge roke pri ukrepanjih, povzročalo nepotrebne stroške ter Evropski komisiji nalagalo še dodatne obremenitve. Vsa ta dejstva ter njihova argumentacija v letnih poročilih je kazala na (pre)potrebne spremembe na področju konkurenčne politike. Rezultat te želje je bila reforma leta 2004.

Namen reforme je bil osvežiti že nekoliko zastarelo zakonodajo, jo podkrepiti s skozi leta pridobljenimi praktičnimi izkušnjami, in posledično močno izboljšati delovanje na področju konkurenčne politike. Najbolj pomemben del reforme konkurenčne politike je bilo področje prigrasitev. Le-to je v preteklosti Komisiji naložilo ogromno dodatnega dela, še posebej zaradi delitve pristojnosti glede na področje. Največ pristojnosti je tako pripadalo Komisiji, Uradu za varstvo konkurence pa zelo malo. Po reformi pa je bila večina pristojnosti dodeljena Uradu, ki lahko sam odloča npr. o zadevah s področja koncentracij. Tudi na področju skupinskih izjem sedaj lahko odloči državni organ, s čimer prihrani Komisiji ogromno časa, slednja pa se lahko, namesto da bi se ukvarjala s temi zadevami, ubada z bolj ključnimi dilemami. Ker je prigrasitev po novem

najpogosteje urejena pri enem samem organu, pa se hkrati znižajo še stroški, ki so za priglasitve visoki. Pomemben del reforme je bil tudi ta, da sedaj nacionalna sodišča dobijo mnogo več obveznosti in pristojnosti. Tako se bodo nacionalna sodišča zdramila in povečala svojo učinkovitost, hkrati pa tudi svoje sposobnosti in znanje, saj bodo morala odgovorno in nepristransko soditi glede na pravo EU.

V svojem delu sem glavno pozornost usmerila v preučevanje kršitev in učinkovitosti dela na področju konkurenčne politike v Evropski uniji. Po preučeni podrobnosti lahko sklepam, da se kršitve konkurenčne politike na področju Evropske unije s širitvami povečujejo. Dejstvo je tudi, da je bila reforma konkurenčne politike resnično potrebna in po podatkih sodeč ugodno izpeljana, saj na vseh področjih kaže, da je število primerov od leta 2000 do konca leta 2003 počasi upadalo, z letom 2004 pa so se številke, tako na področju kartelov kot tudi na področju združitvev ter državnih pomoči, zopet začele zviševati. Menim, da je Evropska komisija v danih okoliščinah dobro opravila svoje delo.

Vendar lahko glede na dejstvo, da se pri takšnih korenitih zakonodajnih spremembah ob dobrem uvajanju rezultat in učinek pokažeta šele čez nekaj let, od Komisije večje konkretne spremembe pričakujemo šele čez leto ali dve, ko se bodo Komisija in (predvsem novo pridružene) države članice prilagodile pravnim okvirom Skupnosti.

Podobno je v članku, v katerem razlaga pomen reforme, zapisal tudi Peter Grilc. Potrdil je mojo tezo, da je Evropska unija in s tem tudi Evropska komisija pri izvajanju konkurenčne politike učinkovita, saj je, kot pravi Grilc, »ujela korak z najbolj naprednimi ureditvami«. Grilc prav tako pojasnjuje, da politika konkurence doživlja pospešeno kontrolirano in pravilno dozirano evolucijo (Grilc, 2004, str. 1293).

Na podlagi pridobljene teoretične osnove s področja kršenja konkurenčne politike v EU in na podlagi analize primerov v diplomskem delu se mi kot najbolj učinkovito odkrivanje kršiteljev v boju proti kartelnemu dogovarjanju zdi uspešno obvestilo o prizanesljivosti, skupaj z visokimi zneski glob za kršitelje. Oblike obvestila o prizanesljivosti so bile sicer prisotne že od leta 1996, vendar pa so začele bistveno močnejše učinkovati v letu 2006, ko so v veljavo stopile nove smernice z najvišjimi možnimi zneski glob do sedaj. Rezultat sem dobila, ko sem preučila najvišje dodeljene globe ter leta, v katerih so bile podeljene. Kar osem od desetih jih je bilo podeljenih v/po letu 2006, skupni znesek vseh podeljenih glob po letih pa se je od leta 2005 do leta 2006 kar potrojil. Zaradi tega so se kršitelji nedvomno zamislili in se raje zavarovali z obvestilom prizanesljivosti. Rezultat na tem področju je zelo pozitiven, saj se je v letu 2006 število končnih odločb Komisije povečalo s pet na osem. Prav ti podatki potrjujejo mojo tezo, da se globe za kršitelje z leti povečujejo. Vendar pa bi izpostavila, da to velja zgolj za Evropsko unijo na splošno, za Slovenijo pa tega ne morem trditi – že zato ne, ker nimamo takšnega obvestila o prizanesljivosti. Menim pa, da bi bilo dobro, če bi ga imeli, vendar le ob visokih sankcijah za kršitelje konkurenčne politike, ki pa jih pri nas nimamo, saj se lahko kršitelj ob plačilu

v osmih dneh izvleče s plačilom zgolj polovičnega zneska. Mislim, da je v Sloveniji ta problem vreden tehtnega premisleka in obravnave.

Prav tako smatram, da bi se lahko bolj učinkovito spopadali s kršenjem konkurenčne politike. Podatki namreč nazorno kažejo, da je število končnih odločb Urada za varstvo konkurence vsa ta leta bolj ali manj isto, navkljub novi zakonodaji in priključitvi Skupnosti. Ta problem je bil izpostavljen tudi v knjigi »Slovenian competition policy and merger control with case evidence«, ki jo je leta 2001 napisal Franjo Mlinarič. Avtor pravi, da je od leta 1995 do leta 2000 enako število obravnavanih primerov s področja konkurenčne politike, navkljub večjemu številu zaposlenih. Po tem sklepam, da delo Urada sicer ni slabo, vendar bi lahko bilo bolj učinkovito.

Na podlagi Evropske zakonodaje in učinkovitosti Evropske komisije lahko sklepamo, da bi bilo v bodoče dobro tudi v Sloveniji premisliti o obvestilu o prizanesljivosti, ki se je na ravni Unije izkazalo za izjemno učinkovito. Za večjo uspešnost bi lahko ustanovili tudi samostojen organ (in ne organ v sestavi in finančnem okviru ministrstva), ki bi se ukvarjal z reševanjem obravnavane problematike.

Za uspešen boj proti kršenju konkurenčne politike pa bi bilo nujno tudi boljše usposobiti zaposlene na področju varstva konkurenčne politike. Nekateri od njih po izkušnjah sploh nimajo ustreznih znanj. Prav tako me je zmotilo dejstvo, da letno poročilo, ki bi moralo biti dostopno in objavljeno za vsako leto delovanja, do sedaj (5. 12. 2008) obstaja le za leto 2006! Zato bom potrdila, da Urad za varstvo konkurence sicer deluje, vendar komaj zadovoljivo. V opravičilo mu štejem dejstvo, da smo še mlada, in posledično neizkušena država. Moram pa izpostaviti še to, da natančne ocene prav zaradi pomanjkanja podatkov nisem mogla navesti.

LITERATURA

Knjige:

1. Corley, R., Reed, O., Sheedd, P. The legal environment of business, eight edition. Library of Congress Cataloging in Publication data, New York, 1990.
2. Cseres, K.J. Competition law and consumer protection. Kluwer Law, United Kingdom, 2005.
3. Glas, M. Proces monopolizacije, sodobna tržna struktura in nove oblike konkurence. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1991.
4. Glas, M. Poslovno okolje podjetja. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1995.
5. Goyder, D.G. EC competition law, fourth edition, Oxford University, 2003.
6. Gray M., Lester M., Darbon C., Facenna G., Brown C., Holmes E. EU competition law: Procedures and remedies. Oxford University, United Kingdom, 2006.
7. Grinbaltt, M., Titman, S. Financial markets and corporate strategy, second edition. Mc Graw Hill Irwin, Boston, 2002.
8. Ilešič, M. Pravna ureditev Evropske gospodarske skupnosti. ČGP Delo – TOZD Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1983.
9. Knez, R., Mužina, A., Vesel, T., Sladič, J. Odločitve sodišča evropskih skupnosti s pojasnili. Založba Nebra d.o.o., Ljubljana, 2004.
10. Lipsey, R. Teorija monopola. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1995.
11. Mlinarič, F., Kranfogel Š., Monika, M., Peter, Ž., Egon. Slovenian competition policy and merger control with case evidence. Univerza v Mariboru, Maribor, 2001.
12. Pevcin, P. Ekonomika javnih podjetij in zavodov. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2008.
13. Potočnik, J., Bohinc, R., Ilešič, T., Knez, R., Malgaj, M., Maher, N. Evropsko pravo. Založniška hiša Primat, Ljubljana, 2004.
14. Samuelson, P., Nordhaus, W. Economics. McGraw-Hill inc. New York. 1992.
15. Setnikar - Cankar, S., Horvatin, N. Temelji ekonomije. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2007
16. Tajnikar, M. Mikroekonomija s poglavji iz teorije cen. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2003.
17. Waldman, D.E. The economics of antitrust, cases and analysis. Little, Brown and Company, Toronto, 1986.

Internetni viri:

1. Classbrain.com – Sherman act.
URL=»http://www.classbrain.com/artteenst/publish/article_127.shtml«. 29.10.2008.

2. Delo.si – Skupno bodo globe presegle deset milijonov evrov.
URL=»<http://www.delo.si/clanek/69792>«. 6.12.2008.
3. Dnevnik – Tožba Mercatorja zoper Urad za varstvo konkurence na vrhovno sodišče.
URL=»http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/333928«. 5.12.2008.
4. Encyclopedia Britanica – Sherman antitrust act.
URL=»<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/540115/Sherman-Antitrust-Act>«. 3.11.2008.
5. EPP – ED group, Christian Scheinert – Politika konkurence.
URL=»http://www.epp-ed.eu/Policies/pkeynotes/47competition-policy_sl.asp«. 28.10.2008.
6. Eu4journalists – Konkurenca.
URL=»<http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/slovenian/C9>«. 29.10.2008.
7. Eubusiness – Competition.
URL=»<http://www.eubusiness.com/competition>«. 4.11.2008.
8. Eubusiness – Konkurenca.
URL=»<http://www.eubusiness.com/competition>«. 5.11.2008.
9. European University Institute – Competition policy and regulation.
URL=»<http://www.iue.it/RSCAS/Research/Competition.shtml>«. 3.11.2008.
10. Eurlex – Dostop do zakonodaje Evropske unije.
URL=»<http://eur-lex.europa.eu/sl/index.htm>«. 8.11.2008.
11. Eur-lex – Smernice o načinu določanja glob.
URL=»[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0114\(01\):SL:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0114(01):SL:HTML)«. 5.12.2008.
12. Eurlex – Sodni primeri.
URL=»http://eur-lex.europa.eu/RECH_jurisprudence.do«. 12.11.2008.
13. Evropa – Kratka predstavitev EU.
URL=»http://europa.eu/abc/panorama/howorganised/index_sl.htm#justice«. 5.11.2008.
14. Evropa – Splošna poročila.
URL=»<http://europa.eu/generalreport/sl/rgset.htm>«. 8.11.2008).
15. Evropa – Sodišče evropskih skupnosti.
URL=»http://europa.eu/institutions/inst/justice/index_sl.htm«. 5.11.2008.
16. Evropska komisija – Konkurenca.
URL=»http://ec.europa.eu/comm/competition/consumers/index_sl.html«. 29.10.2008.
17. Evropska komisija – Letna poročila.
URL=»http://ec.europa.eu/competition/annual_reports/«. 5.12.2008.
18. FinD – Povišanje zgornjih zneskov glob.
URL=»<http://www.findinfo.si/DnevneVsebine/Aktualno.aspx?id=1934>«. 6.11.2008.

19. Free dictionary by Farlex – Sherman antitrust Act.
URL=»<http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Sherman+Anti-Trust+Act>«. 3.11.2008.
20. HighBeam encyclopedia – Sherman act.
URL=»<http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-ShermanA.html>«. 3.11.2008.
21. Infoplease – Sherman antitrust act.
URL=»<http://www.infoplease.com/ce6/history/A0844878.html>«. 4.11.2008.
22. Inštitut za ekonomijo, pravo, informatiko.
URL=»http://www.ipri-zavod.si/e107_plugins/content/content.php?content.62«. 5.11.2008.
23. Ministrstvo za gospodarstvo.
URL=»<http://www.mg.gov.si/>«. 5.12.2008.
24. Slovenija – Doma v Evropi. Konkurenca.
URL=»<http://evropa.gov.si/gospodarstvo/konkurenca/>«. 27.10.2008.
25. Sodišče evropskih skupnosti – Sodne aktivnosti.
URL=»<http://curia.europa.eu/sl/actu/activites/index.htm>«. 8.11.2008.
26. Sodišče evropskih skupnosti.
URL=»<http://curia.europa.eu/sl/transitpagetxt.htm>«. 8.11.2008.
27. STA – omejen dostop.
URL=»<http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1066230&q=VI%C5%A0INE+GLOB>«. 5.12.2008.
28. Urad Republike Slovenije za varstvo konkurence – Pojem konkurence.
URL=»http://www.uvk.gov.si/si/pojem_konkurence/«. 29.10.2008.
29. Urad Republike Slovenije za varstvo konkurence – Publikacije.
URL=» <http://www.uvk.gov.si/si/publikacije/>«. 4.11.2008.
30. Zakonodaja.com.
URL=»<http://zakonodaja.com/>«. 5.12.2008.
31. Žurnal24.si – Kazni za omejevanje konkurence.
URL=»<http://www.zurnal24.si/cms/novice/slovenija/index.html?id=41266>«. 5.11.2008.

Zakoni:

1. Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence. Uradni list RS, št. 37/2004, 99/2004, 40/2007, 64/2007, 36/2008.
2. Uredba o vsebini in zahtevanih elementih obrazca za priglasitev koncentracije podjetij. Uradni list RS, št. 4/2000, 36/2008.
3. Uredba o skupinskih izjemah. Uradni list RS, št. 69/2002, 109/2002, 36/2008.
4. Navodilo o načinu in pogojih določanja upoštevne trga. Uradni list RS, št. 83/2000, 36/2008.
5. Uredba 1/2003. Uradni list L 001, 04/01/2003 str.0001-0025.

Članki:

1. Grilc, Peter. Vsebina in pomen reforme konkurenčnega prava EU za slovensko pravo. Podjetje in delo. 2004. Let. 30. Št. 6/7. Str. 1288-1299.
2. Grilc, Peter. Reforma in Komisija ter Sodišče prve stopnje. Podjetje in delo. 2004. Let. 30. Št. 6/7. Str. 1300-1301.
3. Bratina, Tanja. Prizanesljivost Evropske komisije in Urada RS za varstvo konkurence. Pravna praksa. 2007. Let. 26. Št. 2. Str. 9-12.

KAZALO TABEL:

1. Tabela 1: Vrste trgov glede na stopnjo konkurence, str. 5
2. Tabela 2: Izdane odločbe Urada za varstvo konkurence na posameznem področju od leta 2000 do leta 2007, str. 32
3. Tabela 3: Izdane odločbe na področju omejevalnih sporazumov po posameznih letih, str. 33
4. Tabela 4: Izdane odločbe na področju zlorab prevladujočega položaja, str. 33
5. Tabela 5: Izdane odločbe na področju koncentracij, str. 34
6. Tabela 6: Končne odločbe Evropske komisije na področju kartelov, str. 37
7. Tabela 7: Deset najvišjih glob za karte, po primerih, str. 38
8. Tabela 8: Globe, ki jih je naložila Komisija, po letih, str. 39
9. Tabela 9: Statistika na področju združitve v EU, str. 40
10. Tabela 10: Statistika na področju državnih pomoči po posameznih letih, str. 41

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Izjavljam, da je to diplomsko delo moje avtorsko delo. Prav tako dovoljujem objavo na internetu.

Diplomsko delo je lektorirala Darinka Verdonik.